...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

...СС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 181 (1781)
АВГУСТЫН 2
ВТОРНИК
1955 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Хүдөөдэ кино харуулгые һайжаруулха

...хозно тосхондо мүнөө эгээ ...салгатай хүдэлмэринүүдэй ...оод байна. Тэжээл бэлдэхэ, ...э, малай байрануудай барил...ые хэхэтэйгээ хамта таряа... иланга кукурузын ургасын ...боо харууһалга хэхэ, паар эл...хэ, таряа хуряалгада эрхим ...р бэлэдхэхэ гэхэ мэтэ хүдэл...нүүд мүнөө гол түлэб үнгэргэг... байна гээшэ.

...СС-эй ЦК-гэй июльскэ Пленумэй тогтоолоор зоригжоһон колхоз...д, механизаторнууд, совхозой ...мэришэд Пленумэй заабари...е бодото хэрэг дээрэнь бэе...ын тула хүсэ шадалаа гамһан...сэжэ байна.

...хозуудта мүнөө үедэ хэгдэжэ ...н бүхы хүдэлмэринүүдые саг ...соонь амжалтатайгаар үн...э хэрэгтэ хабаадалсажа яба... колхознигуудай, механизатор...й дунда бодомжотой һайнаар ...даһан культурно-гэгээрэлэй хү...ри ехэ удхашанартай. Тэдээ...һайн байра байдалаар ханга... гадна культурна эрилтэнүү... дүүрэн харюулха шухала. Хү...й ажалшад удха түгэлдэр лек...ндхэл шагнахые, уранһайха... самодеятельностиин табиһан зү...аада харахые хүсэхэһөө гадна ...слтой кинокартинануудые саг ...э хүлеэжэ байдаг.

...тскэ кино болбол хүн зониие ...истическээр, Эсэгэ орондоо ...үй дуратайгаар хүмүүжүүл...эн шухала зүйлнүүдэй нэгэн. Мүн кино хүдөө ажахын тү...лэй дүй дуршэлые, наука ба ...ын гайхамшагта туйлалтануу... нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ туйлай ехэ ... дүүргэнэ. Тиимэһээ аймгүй...омой культурын таһагууд, пар... профсоюзна ба комсомольско ...изацинууд кино харуулгые һайжаруулхын тулада ехэ ан... саг үргэлжэ хандуулжа бай...гэтэй.

...э хабар Мухаршэбэрэй аймагай ...тиин хүдэлмэрилэгшэд колхо... кино харуулгые һайжаруул... түлөө республиканска социа...ческэ мүрысөө үүсхэһэн юм. ...ССР-эй Культурын министерст... үүсхэлые дэмжээд, киносе... хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэрес...канска социалистическэ мүры... тусхай услови баталаа һэн. ...гэһээр республикын киносетиин ...мэрилэгшэд энэ мүрысөөндэ ...ооод, һүүлэй үедэ хүдэлмэреэ ... тэды һайжаруулжа шадаа. Прибайкальска аймагай кино... хүдэлмэрилэгшэд ажалшадай ... кино харуулгые нилээд һай...улаа. Энэ аймсоведэй гүйсэд... культурын таһаг республи...ка мүрысөөнэй түрүүшүүлэй ...дэ ябана.

Гэхэтэй хамта, зарим аймагуудта ажалшадай дунда кино харуулга үшөөл муугаар эмхидхэгдэһээр. Илангаяа Торнин, Яруунын, Курумканай, Хойто-Байгалай аймагуудта холын гүүртэнүүд, фермэнүүд, бригадануудта хэдэн һараар кино эльгээгдэнэгүй. Һаяхан Торнин аймагһаа манай газетэдэ селькор нүхэр Д. Гомбоцонов бэшэг эльгээгээ. Тэрээн соогоо энэ нүхэр иигэжэ бэшэнэ: «Манай «Улаан-Тори» колхоз аймагай центрһээ 15-аад модондо оршодог болобошье 2 һарын туршада кино хараагүйбди. Колхознигууд ажалайнгаа һүүлээр кино хараха ехэ дуратай байдаг. Теэд киномеханигууд графигаа бүри сахидаггүй, тэдэнэй хүдэлмэриие аймгүйсэдкомой культурын таһаг шалгадаггүй». Мүн иимэрхүү байдал Сэлэнгын, Кабанскын, Байкало-Кударын аймагуудта үзэгдэнэ. Иимэ ябадалые дары болюулха хэрэгтэй. Кино харуулгые гуримшуулхын тула, түбхын түрүүндэ киногой хүдэлмэришэдые өөһэдыень хүмүүжүүлхэ, тэдэнэртэ зорилгыень һайса ойлгуулха шухала.

Киногой хүдэлмэришэдэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин муугаар табигдаһан дээрэһээ тэдэнэр өөһэдынгөө ажалда хайша хэрэг хандадаг. Ажалай журам эбдэдэг, кинокартинануудые мууса харуулдаг ушар али олон үзэгдэдэг.

Байкало-Кударын, Кабанскын аймгүйсэдкомуудай культурын таһагуудай хүтэлбэрилэгшэд киногой хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэлые дээшэлүүлхэ, тэдэнэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха асуудалда анхаралаа табинагүй. Тиимэһээ тус аймагуудай киномеханигуудай дунда архи уугаад, ажалшадта кино харуулха графигаа эбдээд, ямаршье зэмэ амасангүй ябадаг зарим хүнүүд һүүлэй үедэ бии болоо.

Мүн кино харуулга заримдаа колхозуудай правлениин гэмээршье һаатадаг. Колхозуудай правленинүүд, МТС-үүдэй директорнууд холын гүүртэнүүдэй малшадта, нүүдэл культбазануудта, тракторна бригадануудта, үбһэшэдэй бригадануудта, полевой стануудта кино харуулхадань киногой хүдэлмэрилэгшэдтэ али болохо туһа хүргэхэ зэргэтэй. Мүнөө үбһэ хуряалгада, тарян ба огород дээрэ ажаллажа, малажалда хүдэлжэ байһан колхознигуудай культурна бүхы эрилтэнүүдыень хангалгада, илангаяа тэдэндэ кино һайнаар харуулгада партийна организацинууд ба аймгүйсэдкомуудай культурын таһагууд шухала анхаралаа табиха ёһотой.

Түмэрзамшадай Бүхэсоюзна Үдэрые һайндэрлэлгэ

...садахи М. Горькиин нэрэм... культурын ба амаралтын цент... паркын ногоон театр соо ...замшадай Бүхэсоюзна Үдэртэ ...гдан зам харилсаанай ми...ствын ба түмэр замай тран...н хүдэлмэришэдэй профсою... баярай заседани столицын оло...н организацинуудай түлөөлэгшэд хабаадалгатайгаар июлиин ... болоо.

...СР-эй Министрнүүдэй Соведэй ...лэгшын нэгэдэхи орлогшо Каганович, РСФСР-эй Верхов...едэй Президиумэй түрүүлэгшэ Тарасов, Зам харилсаанай ми... Б. П. Бещев, СССР-эй Оборо...министр Г. К. Жуков, гол мү...флодой министр З. А. Шаш... транспортна барилгын министр Кожевников, транспортна ба ...ажахын машина бүтээлгын ... Г. С. Хламов, КПСС-эй ... секретарь М. Ф. Игнатов, ...-эй МГК-гэй секретарьнууд ...Марченко, В. И. Прохоров, ВЦСПС-эй секретарь А. И. Шевченко болон бусад баярай заседаниин президиумдэ һуугаа.

Түмэрзамшадай Бүхэсоюзна Үдэр тухай Зам харилсаанай министр Б. П. Бещев элидхэл хээ.

КПСС-эй МК-гэй секретарь Н. Ф. Игнатов, ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь В. И. Залужный, армиин генерал М. С. Малинин советскэ түмэрзамшадые халуунаар амаршалаа.

Германска Демократическа Республикын транспортын министр Э. А. Крамер, Польско Арадай Республикын түмэрзамшадай профсоюзай главна правлениин секретарь Б. Вильднер советскэ түмэрзамшадые мүн лэ амаршалаа.

Түгэсхэлдэнь концерт болоо.

* * *

Түмэрзамшадай Бүхэсоюзна Үдэртэ зорюулагдаһан баярай заседанинууд Ленинградта, Киевтэ, Минскэдэ ба ороной бусад городуудта болоо.

ССР Союзай Оборонын Министрын ПРИКАЗ

1955 оной июлиин 31. № 125. Москва город.

Бэеэ даанхай ба демократическа Австриие һэргээн байгуулха тухай Гүрэнэй Договор баталагдажа, 1955 оной июлиин 27-до хүсэндөө ороо. Тэрэнэй ёһоор Советскэ Союзай сэрэгүүд, тэрэшэлэн Америкын Холбоото Штадуудай, Великобританиин ба Франциин сэрэгүүд гурбан һарын турша соо Австриһаа гаргагдаха байна.

Гитлеровскэ армитай хатуу шанга байлдаануудай боложо байха үедэ дайсанай сэрэгүүдые бута сохихо ба фашистска дарлалтаһаа Австриие сүлөөлхэ зорилгоор манай сэрэгүүд Австрида ороһон байгаа.

Советскэ Армиин ба союзна гүрэнүүдэй арминуудай гитлеровскэ булимтарагшадые илаһанай ашаар Австри сүлөөлэгдэжэ, бэеэ даанхай, демократическа австрийска гүрэниие һэргээн байгуулха арга боломжо хангагдаһан байна.

Советскэ сэрэгүүд Австриин столица Веные һандарал хохидолһоо абаража, дайнай хойшолонгуудые усадхаха хэрэгтэнь австрийска арадта туһаламжа үзүүлһэн байна. Орон доторнь уһанай үерэй болоходо советскэ сэрэгшэд австрийска хүн зондо туһаламжа үзүүлээ. Тэрэнииень Австриин олониитэ ба Австрийска Республикын Президент тэмдэглэжэ Советскэ Армиин бүлэг солдадууд болон офицернүүдые орденууд ба медальнуудаар шагнаһан байна.

Советскэ сэрэгүүдэй ба Австриин хүн зоной хоорондохи харилсаанууд австрийска арадта Советскэ Союзай арадуудай хани ёһоор хандалгын жэшээ боложо үгэнэ. Эб найрамдалые сахиҳа зуураа, Австридахи манай сэрэгүүд советскэ арадай ба Европын бусад арадуудай үмэнэ өөрынгөө уялгануудые нэрэтэй солотойгоор дүүргээ.

Эб найрамдалые бэхижүүлхэ ба арадуудай хоорондын хани барисаае бэхижүүлхэ политикадаа үнэн сэхэ байдаг Советскэ Правительство хадаа Австрийска Гүрэнэй Договорые баталалгатай дашарамдуулагдан Австриин территори дээрэһээ гаргагдаһан сэрэгүүдэй шэнээн тиимэ тоотой сэрэгые хороохо гэһэн шиидхэбэри гаргаһан байна. Советскэ Правительствын энэ алхам хадаа СССР-эй эб найрамдалда дуратай политикые үшөө дахин харуулна.

ССР Союзай Правительствын шиидхэбэриин ёһоор **захирхамни:**

1. Австрида байһан советскэ бүхы сэрэгүүдые 1955 оной октябриин нэгэн хүрэтэр Советскэ Союзай территори дээрэ асарха.

2. ССР Союзай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ниитэ тоое Австриһаа гаргагдаһан сэрэгүүдэй шэнээн тиимэ тоогоор хороохо.

Энээнтэй дашарамдуулан армиин зэргэһээ тусхай тоото сэрэгэй алба хэгшэдые болзорһоонь урид табиха. Табилгые тогтоогдоһон гуримай ёһоор бэелүүлхэ.

3. Энэ приказай ёһоор табигдаһан сэрэгэй алба хэгшэдые ба албахаагшадые ажаһуудалай талаар хангаха тухай нютагай советскэ органуудта тусхай дурадхалтайгаар сэрэгэй округуудай сэрэгүүдые командалагшанар орохо ёһотой.

4. Өөһэдынгөө сэрэгэй уялгануудые жэшээтэ һайнаар дүүргэһэнэйнь түлөө Австриһаа гаргагдаха советскэ сэрэгүүдэй личнэ составта баясхалан хүргэнэб.

Эрхим солдадуудые, сержантнуудые, офицернүүдые ба генералнуудые өөрынгөө эрхын зэргээр урмашуулхые, онсо ехээр шалгарагшадта шагнал хайра үгэхэ зууршалга хэхыень Австридахи советскэ сэрэгүүдэй главна командалагшада дурадханаб.

Армиин зэргэһээ табигдаһан сэрэгшүүд манай орондо коммунизм байгуулха талаар советскэ арадай хэжэ байһан зохёон байгуулхы ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаха бээз гэжэ батаар найдажа байһанаа элишэлэн мэдүүлнэб.

Һайн һайхан ба патриотическа хэрэгтээ амжалтануудые туйлахыень тэдэндэ хүсэнэб.

ССР Союзай Оборонын Министр
Советскэ Союзай Маршал Г. ЖУКОВ.

ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй IV Пленум

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй Пленум энэ оной июлиин 25—26-да болоо. Пленум хадаа «КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоолые дүүргэлгэдэ комсомольско организацинуудай хабаадаха тухай», «Промышленностиие саашадань хүгжөөхэ, техническэ дэбжэлтэ туйлаха ба үйлэдбэриие эмхидхэлгэ һайжаруулха зорилгонууд тухай» асуудал зүбшэн хэлсээ. ВЛКСМ-эй ЦК-гэй секретарь нүхэр А. Н. Шелепин элидхэл хээ.

Пленумдэ хабаадагшад КПСС-эй ЦК-гэй июльскэ Пленумэй тогтоолые ехэ дэбжэлтэтэйгээр һайшаагаа.

Промышленна предприятинуудай комсомольско организацинууд партийна организацинуудай хүтэлбэреэр ябажа, табадахи табанжэлэй түсэбэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ комсомолецууд болон залуушуулые элсүүлхэ талаар нилээд хүдэлмэри ябуулаа гэжэ ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй Пленум тэмдэглээ. Куйбышевска ба Сталинградска гидроэлектростанцинуудай, хабсарагдадаг түмэрбетонно конструкцинуудай ба детальнуудай заводуудай барилгануудта, Донбассай нүүрһэнэй шахтануудта хүдэлмэрилхын тулада 50 мянга гаран комсомолецууд болон залуушуулые комсомольско организацинууд энэ жэлдэ эльгээгээ. Комсомолецууд болон залуушуулай дундаһаа үйлэдбэриин олон новаторнууд урган гараа.

Гэхэтэй хамта, промышленна предприятинуудай комсомольско организацинуудай хүдэлмэридэ ехэ дутуу дунданууд бии гэжэ ВЛКСМ-эй ЦК-гэй Пленум тэмдэглээ. Залуушуулай ажалай эдэбхиие дээшэлүүлгэтэй, үйлэдбэриин доторой арга боломжо элирүүлжэ хэрэглэлгэдэ залуушуулай хабаадалгатай, шэнэ техникэ ба түрүү технологиие нэбтэрүүлгэтэй, залуу хүдэлмэришэдэй культурно-техническэ хэмжээе дээшэлүүлгэтэй холбоотой тодорхой зорилгонуудые олон комсомольско организацинууд муугаар шиидхэнэ. Комсомольско организацинууд залуушуулай социалистическэ мүрысөө дутамагаар эмхидхэнэ. Үшөө нормоёо дүүргэдэггүй, хүдэлмэридөө голодоһо гаргадаг, хүдэлмэридөө гарадаггүй үсөөн бэшэ залуу хүдэлмэришэд бии. Иимэ баримтануудай гаража байхада комсомольско организацинууд олонхи ушарта харангүй гарадаг байна. Предприятинуудай олон комсомольско организацинуудта залуушуулай дунда политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри муугаар табигданхай.

Предприятинуудай үйлэдбэридэ комсомольско организацинуудай үүргэ ба эдэбхиие дээшэлүүлхэ шухала, комсомолецууд болон залуушуулай үнэтэ үүсхэлые хододоо дэмжэхэ, залуу хүдэлмэришэдэй политическэ хүмүүжүүлгэ тухай саг үргэлжэ анхарал оролдолго гаргаха ба тэдэнэй үйлэдбэриин мэргэжэлые дээшэлүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гэй июльскэ Пленумэй заабариие комсомолой хүдэлмэриин дайшалхы программа гэжэ ВЛКСМ-эй ЦК-гэй Пленум хүлеэн абаа.

Комсомольско организацинууд хадаа КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоолые залуушуулда һайнаар ойлгуулха, мүн энээнэй үндэһөөр шэнэ машинануудые, станогуудые, приборнуудые, түхеэрэлгэнүүдые бүтээдэг болохын ба нэбтэрүүлхын түлөө, шэпэ техникые эрхимээр хэрэглэхын, үйлэдбэриин талмайн квадратно метр бүхэндэ тооложо бодоходо продукци абалгые ехэдхэхын түлөө тэмсэлдэ партийна организацинуудта туһаламжа үзүүлхэ талаар хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулха ёһотой.

Рационализаторска болон ухаалан зохёолгын хүдэлмэриие саашадань дэлгэрүүлгэдэ эгээн эдэбхитэйгээр хабаадалсахыень промышленна предприятинуудай комсомольско организацинуудта дурадхаад, ВЛКСМ-эй ЦК-гэй Пленум хадаа промышленностиин гол һалбаринуудай рационализаторнууд болон ухаалан зохёогшодой конференцинүүдые министерствонүүдтэй хамта үнгэргэжэ байхыень ВЛКСМ-эй ЦК-да һайшаан дурадхаһан байна.

Залуу хүдэлмэришэдэй дунда ниитэ-политическэ болон эмхидхэлэй хүдэлмэриие горьтойхоноор һайжаруулха, ажалай журамые шангадхаха, залуушуулай ажаһуудалда анхаралаа ехээр табиха, промышленна предприятинуудай комсомольско организацинуудые хүтэлбэрилгые һайжаруулха шухала байһые Пленум онсо тэмдэглээ. Ажалай һайн һайн жэшээнүүдые, манай ороной хүдэлмэришэн ангиин героическа заншалнуудые үргэнөөр хэрэглэжэ, залуу хүбүүн, басаган бүхэниие ажалда коммунистическэ ёһоор хандахын тулада шанга оролдосотойгоор, тэсэмгэйгээр хүмүүжүүлхэ гээшэ комсомольско организацинуудай шухала зорилго мүн.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XX съесэддэ бэлэдхэлэй үедэ ажалай шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлахыень Советскэ Союзай комсомолецууд болон комсомолкануудые, бүхы басагад, хүбүүдые ВЛКСМ-эй ЦК-гэй Пленум уряалаа.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро техническэ дэбжэлтын, социалистическэ промышленностиин шэнэ хүсэ ехэтэ хүгжэлтын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлдэ бүхы комсомолецууд, бүхы залуу хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон промышленна предприятинуудай албахаагшад эдэбхитэйгээр оролсохо байһандань найдажа байһан тухайгаа Пленум элишэлэн мэдүүлээ.

Үбһэ хуряалгые улам түргэдхэхэ шухала

Партиин ЦК-гэй июльскэ Пленумэй тогтоолоор зоригжоһон Түнхэнэй аймагай малшад ба таряашад мүнөө жэлдэ шадаал һаа үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэхын түлөө тэмсэжэ байна. Тэжээлэй бата бэхи база байгуулха хэрэгтэнь аймагай колхозуудта Түнхэнэй ба Кыренэй МТС-үүд горьтойхон туһаламжа хүргэнэ. МТС-үүдэй механизаторнууд колхозуудай үбһэшэдтэй сугтаа ажаллажа, зарим тэды амжалтануудые туйлажа байна.

Аймагай колхозууд июлиин 25-най мэдээгээр набшаһата тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө 71,3 процент, үбһэ сабшаха түсэбөө 31,1 процент дүүргэжэ, хээрын ногоогоор гурбан зуугаад тонно силос дараба. Сабшагдаһан үбһые хура бороодо оруулангүй, нара һалхинда хэбтүүлэнгүй, һайн шанартайгаар хуряажа абахын түлөө хэмжээнүүд абтана.

Аймагай хоёр МТС-үүдэй тракторна бригадануудай хоорондо социалистическэ мүрысөөн эмхидхэгдэнхэй. Июлиин 25-най мэдээгээр Түнхэнэй МТС-эй харьяата колхозууд набша мүшэр суглуулха даалгабаряа 66 процент, үбһэ сабшаха түсэбөө 36,7 процент, Кыренэй МТС-эй харьяата колхозууд набша мүшэр суглуулха даалгабаряа 74,9 процент, үбһэ сабшаха түсэбөө 27,5 процент дүүргэбэ. Тиихэдэ Түнхэнэй МТС-эй харьяата гурбан колхозууд, Кыренэй МТС-эй харьяата дүрбэн колхозууд хээрын ногоогоор эртын силос даража байна.

Буденныйн нэрэмжэтэ колхоз набшаһата тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө 122 процент, үбһэ сабшаха түсэбөө 73,1 процент дүүргэбэ. Үбһэ сабшалга хуряалга хоёрой хоорондо забһар ехээр гаргахагүйн түлөө тэмсэнэ. Энээнэй ашаар сабшагдаһан үбһэн үни удаан хэбтэдэггүй, хаһа саг соогоо тармагдажа сомогдоно. Тус колхоз мүнөө үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө дүшөөд процент дүүргэжэ, аймаг соогоо түрүүлжэ ябана.

Үбһэ хуряалгын хүдэлмэри мүн «Красный пахарь», «Победа», Калининай, Сталинай нэрэмжэтэ (Еловско) болон бусад зарим колхозуудта муу бэшээр үнгэргэгдэжэ байна.

Үбһэ сабшалгын тракторна агрегадуудай республиканска мүрысөө үүсхэһэн Цырендоржи Ангаров «Путь Ленина» колхозой үргэн уужам сабшалан дээрэ июлиин 15-һаа хүдэлжэ эхилһэн байна. Түрүүшын 10 үдэрэй дүнгүүдые гаргажа үзэхэдэ, нүхэр Ангаров үнгэрһэн үе соо 300-гаад гектар үбһэ сабшаһан байба. Тэрэнэй агрегат зарим үдэрнүүдтэ 35—40 гектар үбһэ унагааһан байха юм. Нүхэр Ангаров туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амарнагүй, харин улам эршэмтэйгээр ажаллахые үнэн зүрхэнһөө хүсэнэ. Нүхэр Ангаров арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэжэ, ажалай бүтээсые шадаал һаа дээшэлүүлхын, машина зэмсэгүүдээ техническэ һайнаар харууһалхын түлөө хододоо оролдодог.

Набшаһата тэжээл бэлэдхэлгэдэ шухала анхарал хандуулһан Молотовой, Калининай, Сталинай нэрэмжэтэ (Толтой), «Гигант» колхозууд энэ хүдэлмэриин түсэбые 100—147 процент хүрэтэр дүүргэбэ. Гэхэтэй хамта, аймагай олонхи колхозууд энэ хүдэлмэридэ хайхарамжагүйгөөр хандана, үнгэрхэдөө энэ хүдэлмэриие үни удаанай орхижорхинхой. Жэшээнь, Карл Марксын, Булганинай, XVII партсъездын нэрэмжэтэ, «Путь Коммунизма» колхозууд июлиин 20-һоо энэ хүдэлмэри орхиһон байна. Набшаһата тэжээл ондоо ямаршье тэжээлһээ заашье дутахагүй, һайн тэжээл гэжэ тоологдодог. Энээниие тоонгүй байжа яашье болохогүй. Тиимэһээ эдэ колхозууд энэ хүдэлмэриие орхиһоор орхихогүй, харин энэ хүдэлмэридэ шэнэ хүсэ хабаадуулжа, түсэбөөр хараалагдаһан набшаһата тэжээлые гүйсэд бэлэдхэхэ уялгатай. Ушар иимэһээ дээрэ дурсагдаһан колхозуудай түрүүлэгшэнэр нүхэд Шагдуров, Таханов, Барбаков, Билтагуров гэгшэдтэ аймгүйсэдком ба МТС-үүдэй дирекци шанга эрилтэ табиха бэзэ гэжэ ехэтэ найдагдана.

Аймагай зарим колхозууд үбһэ сабшалгые ехээр удааруулжа байна. Жэшээнь, үбһэ сабшаха түсэбөө Кыренэй МТС-эй харьяата «Путь Коммунизма» колхоз 13,8 процент, Молотовой нэрэмжэтэ 19,8 процент, «Гигант» 23 процент дүүргэбэ. Тиихэдэ Тунхэнэй МТС-эй харьяата Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз 23,8 процент, Сталинай нэрэмжэтэ колхоз (Толтой) 23,3 процент дүүргээ.

Юундэ иимэ ушар тохёолдооб гэхэдэ, саг эртэ, үбһэ ногоон үшөө хүсэд ургаадүй гэһэн шалтаг бариад, эдэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үбһэ хуряалтын хүдэлмэридэ колхознигуудаа хаһа саг соонь гаргаагүй, харин июлиин 20-һоо гаргаһан байна. Зарим колхозуудта тракторна агрегадууд июлиин 25 болотор үбһэ сабшалгада гүйсэд оронгүй, миин хэбтэжэ, хайран сагаа үнгэргэбэ. Жэшээнь, «Путь Коммунизма» колхоздо үбһэ сабшаха 9 тракторна агрегат үбһэ хуряалгын эхилхэһээ бүри урид эльгээгдэһэн байгаа. Эдэ агрегадуудай нэгэниинь июлиин 23 болотор, нүгөө хоёрынь июлиин 25 болотор юушье хээгүй хэбтэбэ. Мүн «Победа», Молотовой нэрэмжэтэ колхозуудта нэгэ-нэгэ тракторна агрегат һая болотор энэ гэхэ юумэ хээгүй байшоо. Иимэ баримтанууд аймагай бусадшье олон колхозуудаар үзэгдэнэ. Зарим колхоздо морин косилканууд мүнөө болотор үшөө гаргагдаагүй байһаар. Гар хажууршад гүйсэд табигданагүй.

Мүнөө тэжээлэй бата бэхи база байгуулха тон харюусалгатай үе үнгэржэ байна. Таряа хуряалга үдэр ерэхэ бүри ойртоно. Иимэ тон харюусалгатай үедэ аймагай колхозууд бүхы арга боломжоёо элсүүлжэ, алдуу дутуунуудаа дары усадхажа, үлөөд байһан эдэ үдэрнүүдтэ шадаал һаа элбэг ехэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхые оролдохо ёһотой. МТС-үүдэй дирекци үбһэ хуряалгые түргэдхэхэ талаар эрид хэмжээ абаха уялгатай. Үбһэ харяалгада ябаһан хүдэлмэришэдэй дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэхэ, партиин ЦК-гэй Пленумүүдэй тогтоолнуудтай гүнзэгыгөөр танилсуулха, социалистическэ мүрысөө бодотоор эмхидхэхэ, ханын газетэ, «дайшалхы хуудаһануудые» саг соонь гаргаха гээшэ шухала хэрэг болоно. Юуб гэхэдэ, энэ хүдэлмэри аймагай колхозуудта, илангаяа үбһэшэдэй дунда үшөөл хангалтагүйгөөр ябуулагдана гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй.

Д. ДОРЖИЕВ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Партийна суглаан—коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ һургуули мүн

Партийна суглаае хаһа саг соонь, идейнэ дээдэ хэмжээндэ үнгэргэхэ гээшэ КПСС-эй Уставай шухала эрилтэ мүн. Ушар юуб гэхэдэ, партийна организациин дээдэ орган болохо партийна суглаае һайн бэлэдхэлтэйгээр үнгэргэжэ, тэрээн дээрэ колхоз болон предприятиингаа ажабайдалай эгээн шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг парторганизациин хүдэлмэри хэзээдэ һайн байдаг, үйлэдбэриин түсэб эндэ саг болзор соогоо дүүргэгдэдэг байна бшуу.

КПСС-эй Кударын айкомой бюро, тэрэнэй инструкторска группанууд партийна суглаанай үүргые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн анхаралаа табидаг болоо. Энээн тушаа инструкторска группын бэелүүлһэн хэмжээнүүдэй ашаар Ехэ-Кударын МТС-эй болон мүн тус МТС-эй харьяата колхозуудай олонхи партийна организацинууд партийна суглаае һарадаа нэгэнһээ үсөөн бэшэ зарладаг болохоһоо гадна, суглаан бүхэндэ һайнаар бэлэдхэдэг, суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэхэ асуудалые бэлэдхэлгэдэ коммунистнуудые олоор хабаадуулдаг болонхой.

Жэшээ болгон Ехэ-Кударын МТС-эй партийна организацие (секретаринь нүхэр Одоев) абаад үзэе. Эндэ МТС-эй хүдэлмэриин али нэгэн шухала участогта дутагдалай гарабал, тэрэ дарыдань партийна суглаан дээрэ табижа хэлсэдэг юм. Хуряалгада бэлэдхэл, трактор болон машина зэмсэгүүдые заһабарилгын хүдэлмэри нэгэ үедэ ехэ һулаар ябуулагдажа байгаа. Тиихэдэнь тракторна паркын заһабарилгые хурдадхаха тухай асуудал партийна бюрогой үүсхэлээр суглаан дээрэ табигдажа, заһабарилгын хүдэлмэридэ бии байһан дутагдалнуудай гол шалтагаанууд элирүүлэгдэһэн, тэдэ дутуу дундануудые усадхан зайсуулха хэмжээнүүд хараалагдаһан байна. Тус суглаанай тогтоолые болото дээрэнь бэелүүлэн, механизаторнуудай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар дээрэ дурсагдаһан дутагдалнууд дары усадхагдажа, заһабарилгын хүдэлмэри саг соогоо дүүргэгдэһэн байха юм. Парторганизациин энэ хүдэлмэридэ инструкторска группын хүдэлмэрилэгшэд саг үргэлжын туһаламжа үзүүлнэ. Мэнэ һаяхан тус парторганизациин суглаан дээрэ үбһэ хуряалга ба силос даралгын хүдэлмэрие эмхитэйгээр үнгэргэхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Тэрэ суглаанайнгаа тогтоолые дүүргэхын түлөө коммунист бүхэн мүнөө оролдожо байна.

Партийна суглаанай тогтоолой гүйсэдхэлгэ, коммунист бүхэнэй үдэр бүриин ажал хүдэлмэри партийна организациин саг үргэлжын хиналта доро байдаг болоо. Нэгэ үедэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малажал тон хангалтагүй байдалда ороод байгаа. Тиихэдэнь колхозой түрүүлэгшые малажалай талаар орлогшо коммунист Гарматаровай тоосоое партийна суглаан дээрээ шагнажа, айхабтар ехэ алдуу дутуунуудыень элирүүлһэн байна. Тус суглаан дээрэ олон коммунистнууд, илангаяа малажал дээрэ хүдэлмэрилдэг коммунистнууд шанга шүүмжэлэл хэжэ, правлениин, түбхын түрүүндэ нүхэр Гарматаровай зүгһөө малажалые тон муугаар хүтэлбэрилдэг байһание элирүүлһэн байха юм. Нүхэр Гарматаров тушаалта ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг, ажалай журам эбдэгшэдтэй тэмсэдэггүй байхаһаа гадна өөрөө һула журамтай байшоо. Парторганизациин даалгабарие муугаар дүүргэдэг, партийна журам эбдэдэг байһанайнь түлөө партийна организаци коммунист Гарматаровта шанга хэмжээ абаһан ба малажалай хүтэлбэрие эрид һайжаруулха эрилтэ табиһан байна. Тээд нүхэр Гарматаров тэрээнһээ тобшолол хэжэ, партийна суглаанай тогтоолые дүүргэхын түлөө оролдолго гаргаагүй. Колхозой правлениин шиидхэбэреэр нүхэр Гарматаров даалгабарита ажалһаа гаргагдаһан байна.

Мүн тэрэшэлэн Маленковой нэрэмжэтэ колхозой парторганизаци партийна суглаае саг соонь, эрхим һайн бэлэдхэлтэйгээр үнгэргэдэг болоо. Эндэ малай ашаг шэмэ үгэлгые дээшэлүүлхэ тухай болон холын хараата бусад олон асуудалнуудые хирэ хирэ болоод лэ зүбшэн хэлсэжэ байдаг юм. Мэнэ һаяхан Молотовой, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай партийна эхин организацинуудай суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гэй январска Пленумэй тогтоолой үндэһөөр абтаһан хэмжээ-ябуулгануудай дүүргэлтэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээ.

Тиигэбэшье, партийна суглаанда бэлэдхэхэ ба тэрэние үнгэргэхэ талаар манай зонын зарим партийна эхин организацинуудта ехэхэн дутагдалнууд бии. Жэшээлбэл, Куйбышевай, Молотовой нэрэмжэтэ колхозуудай партийна организацинууд партийна суглаае бэлэдхэл муутайгаар үнгэргэхэһөө гадна, үни удаан саг соо суглаа зарлангүй байдаг заншалтай. Тиимэ тула партийна эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ хүдэлмэри эндэ тон һулаар ябуулагдана, колхозой ажахын хүдэлмэридэ парторганизациин нүлөөн угаа һула. Эгээл иимэ дээрэһээ дурсагдаһан колхозуудай таряанажал болон малажал дээрэхи ехэхэн дутагдалнууд үни удаан саг соо зайсуулагданагүй.

Партийна суглаанай үүргые дээшэлүүлхэ, суглаан дээрэ гараһан шүүмжэлэл тушаа дары хэмжээ абаха, тэндэ хэлэгдэһэн дурадхалнуудые дүүргэлтэ болгохо гээшэ партийна организацинуудай шухала зорилгонь болоно.

Г. Балдуев,
Ехэ-Кударын МТС-эй зонодохи КПСС-эй Кударын айкомой секретарь.

Коммунистнуудай түрүү үүргэ

КПСС-эй ЦК-гэй январска, июльскэ Пленумүүдэй даалгабарие болзорһоонь урид дүүргэхэ зорилгоор Бичурын аймагай «Коммунизм» колхозой коммунистнууд ажалай шэнэ амжалтануудые туйлана. Тус колхозой һүнэй-товарна фермые даагша, коммунист нүхэр Б. Д. Доржиевай хүтэлбэрилдэг һаалишад малажалай продукнуудые үйлэдбэрилгөөр Бага-Куналейн МТС-эй харьяата колхозууд соо түрүү һуури эзэлнэ. Үнгэрһэн 9 һарын турша соо тус фермынхид дунда жэшээгээр үнеэн бүриин 700 литр һү һааһан байна. Тэрэшэлэн эндэ силоснэ барилгануудые амжалтатайгаар ябуулна. Энэ фермын хүдэлмэришэдэй хүсөөр 550 тонно силосэй нүхэ траншейнүүд малтагдаһан юм.

Малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ ба тэдэнэй харууһалгые һайжаруулха хэрэгтэ энэ колхозой эхин парторганизациин агитаторнууд һаалишадай болон бусад хүдэлмэрилэгшэдэй дунда агитационно хүдэлмэри үргэнөөр ябуулдаг байна. Жэшээлхэдэ, коммунистнууд нүхэд Цыбикжап Тогошиев, Шагдаржап Улзытуев гэгшэд малшадай дунда партиин ЦК-гэй январска болон июльскэ Пленумүүдэй тогтоолнуудые удха түгэлдэрөөр тайлбарилан ойлгуулһан байна. Тиин һаалишад-коммунистнууд Демид Гонгорова, Гыпилма Ширипова гэгшэд һү һаалгын талаар бусадта жэшээ харуулдаг.

Гурбадахи МТФ-гэй һаалишадай дунда агитатор нүхэр Тогошо Цыренжапов хүндэтэй болонхой. Коммунист Цыренжаповай үүсхэлээр малшадта газетэ, журналнууд ходо-доо уншагдана. Мүнөө һаалишад Дулма Гармаева, Цыпилма Доржиева, Цыпилма Линхоева, Зоя Каурова болон бусад колхоз дотор дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлнэ. Тэдэнэй олониинь һаамхай үнеэн бүриин 1100 литр хүрэтэр һү һааһан байха юм. Тиихэдэ Бага-Куналейн МТС-эй зооветеринарна хүдэлмэрилэгшэд малай ашаг шэмэ үгэлгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн туһаламжа үзүүлнэ. Колхозой зоотехник нүхэр А. Г. Сахарова, ветеринарна фельдшер Дубдан Жигмитов, тус МТС-эй ветеринарна врач В. Б. Бадмаев гэгшэд колхозой малшадта илангаяа һайнаар туһална.

Нарин ба нарибтар нооһотой хонидые үсхэбэрилхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Коммунист нүхэр Доржо Мункуевай хүтэлбэрилдэг фермын хонишод энэ жэлдэ урда жэлэйхидэ орходоо нилээд ехэ нооһо хайшалжа, гүрэндэ нооһо тушааха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргээ. Мүн эндэхи № 1 ОТФ (даатшань коммунист нүхэр Д. Намсараев) һайн амжалта туйлаа.

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхын түлөө энэ колхозой коммунистнуудай үүсхэлээр тус колхозой олон һалбарита ажахы түргэнөөр хүгжэжэ байна.

Д. Юможапов.

КПСС-эй XX съездын хүндэлэлдэ

Мүнөө Прибайкальеда хээрын ногоогоор силос дараха эгээл таарамжатай саг ябажа байна. Чкаловай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд Итанцын МТС-эй механизаторнуудтай хамта шэмэ һайнтай нарай ногоогоор, ожорһо болон буртаг погоонуудаар силос даража захалаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: силос даража байһан үе.

З. Веснинагай фото.

1000 тонно силосэй багтаха траншей баригдаба

Бурмонкоопсоюзай барилгын управлени шефтээ абаһан Хоринин аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхоздо силоснэ траншейнүүдые барихадань ехэхэн туһаламжа үзүүлэө. Байгша оной июлиин 28-да техник Ананинай хүтэлбэрилдэг барилгын бригадынхид 700 тонно силосэй багтаамжатай траншей барижа дууһаа. Тэрэнь шулуугаар баригдажа, цементээр штукатурдагданхай. Тиихэдэ 300 тонно силосэй багтаамжатай, модон ханатай траншейн барилга дүүргэгдэхэеэ байна. Энэ хүдэлмэри дээрэ штукатуршан Шинко, шулуушад Мастеров, Величко, Шивков, Посохов, мүн модо, шулуу, хайр шэрэдэг шофёрнууд Веретенников, Демидов болон бусад илангаяа һайнаар хүдэлмэрилжэ, үдэр бүриингөө даалгабарие 180—200 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Траншейнүүдые барихадаа бригадын гэшүүд өөһэдөө модо, шулуу бэлдэһэн ба бусад хүдэлмэринүүдые хэһэн байна.

Траншейнүүдые һайнаар бариһанайнь түлөө КПСС-эй Хоринин айкомой секретарь нүхэр Игнатьев, колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Борисов гэгшэд барилгашадта баяр хүргэһэн байна.

Д. Колмаков.

Абаһан уялгаяа үлүүлэн дүүргэбэ

Хэжэнгын аймагай «Коммунизм» колхозой коммунист Бадма Доржиевай даажа байгаа 2-дохи һүнэй-товарна фермын һаалишад һү һааха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэбэ. Жэшээлхэдэ, түрүү һаалишан Дулма Гармаева 1200 литр һү һааха уялга абаһан аад, социалистическэ мүрысөөнэй июнь һарын дүнгөөр 1540 литр һү һаагаа. Иигэжэ абаһан уялгаяа уридшалан дүүргэһэн һаалишан Дулма Гармаева үшөө хэдэн зуун литр һү һааха нэмэлтэ уялга абаба. Мүн эгэшэ дүү Цыпилма, Дарима Доржиеватан абаһан уялгануудаа дүүргээ. Эдэнэр мянгаад литр һү һааха байһан һаа, 1100—1200 литр һү һааба. Һүнэй-товарна фермэнүүдэй хоорондо дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй дүнгэй ёһоор, тус фермынхид һаамхай үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 886 литр һү һаажа, аймаг дотороо түрүү һууриде гараба.

Ю. Дагбаев.

Суута түмэршэ дархан

Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой кузницада орохододо дунда зэргын бэетэй, хүхюутэй согтой үбгэнтэй уулзахат. Энэ хүмнай колхоз, аймаг дотороо шадамар бэрхэ түмэршэ дархан гэжэ алдаршанхай. «Хэды жэл түмэршэ дарханаар ажаллана т?» гэжэ һурабалтнай:

—1931 онһоо хойшо энэ ажалда хүдэлнэб,— гэжэ харюусаха байха. Түмэршэ дархан нүхэр Д. Гомбоев хэдэн арбаад жэлэй турша соо ехэ мэргэжэлтэй болоһон байна. Үбһэ хуряалгын бригадануудай бүхы морин косилка, тармуур ба бусад зэр зэмсэгые жэл бүри заһадаг. Нүхэр Д. Гомбоев һаяар колхозойнгоо полевой стан гарахаяа бэлдэжэ байна. Тэндэ зернопульт, зерносушилка болон таряа хуряалгын бусад хэрэгсэлнүүдые заһаха байна.

Б. Халзанов.

Загаһашадай амж…

КПСС-эй ЦК-гэй июльскэ… мэй түүхэтэ тогтоолые үйлэд… гөө суглаан дээрэ зүбшэн … зуураа, загаһашад парти… съездын хүндэлэлдэ шэнэ уя… дые баталан абаба. Бригади… Кукшинов иигэжэ мэдүүлэө:…

—Түрэл парти, правител… гаа табиһан асари ехэ зори… дые бэелүүлхын тулада бид… дэлмэридөө байһан дутагдал… усадхажа, ажалай бүтээсые… лүүлхын түлөө тэмсэхэ ёһо… Манай колхозой загаһашад … түрүүшын хахад соо гүрэндэ… багаар үгөө. Загаһа бариха … сезоной дүүрэтэр энэ гээгдэл… тагүй усадхаха ёһотойбди. … хүтэлбэрилдэг бригадынхид … соо хоёр нормо дүүргэхэ гэж… дээ.

Суглаанай һүүлээр загаһаш… ниин ажалда сэхэ гараа һэн. … далайн долгитой байбашье … загаһашад ажалаа болюу… Иннокентий Кукшинов мото… уялгые өөрөө бэелүүлжэ … Үүрэй сайжа байхада заг… губшуурнуудаа татажа, эрье … дүтэлнэ.

— Бирабагүйбди даа. 9 … һээ дээшэ болохогүй ха. … ажал хадаа болоо юм бэзэ, … ноо үглөөдэр хүсэлдүүлхэбди,… нүхэр Кукшинов шамарлангя… лэнэ.

Үнэн дээрээ нүхэр Кукш… бригада олзо ехэтэйгээр Хар… пунктда ерэһэн байна. Заг… олзоёо тушаажа, һүүлээрнь … үзэхэдэнь, хэрбээ үдэр бүхэн… центнер загаһа бариха боло… 10 үдэр соо жэлэйнгээ даалга… дүүргэхэ байба.

Энэ үедэ бригадир Ермак… новэй хүтэлбэрилдэг бригад… һаяа тушаахаяа ерэбэ. Тус б… нүхэр Кукшиновай бригадата… рысэдэг. Энэ үдэр Хунхенов… гада 10 центнер омуль бариһ… ба.

Хойто үдэрынь нүхэр Ку… вай бригада мүрысөөндэ … һандаа аягүйрхэжэ, бүхы хү… далаараа ажаллаба. Бригад… шүүн бүхэн мүрысөөндэ … түрүүлхэ гэһэн нэгэн хүсэл… ажаллаба. Үдэшэлэн тус бри… бариһан загаһаяа тушаахад… центнер болобо.

—Энэмнай мүрысөөнэй эх… гээшэ, хэнэй түрүүлхэ, хэнэй … хэнь саашадаа харагдаха,… колхозой комсомольско орг… циин секретарь Николай Т… загаһашадтаа хөөрэнэ.

Иигэжэ Кабанскын аймага… Марксын нэрэмжэтэ колхоз… шууд КПСС-эй XX съездын … лэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ… хитэйгээр хабаадалсажа бай…

П. Бор…

Мүнөөдэр советскэ Буковинада

(Советскэ Украинатай Хойто Буковинын нэгэдэһээр 15 жэлэй ойдо)

Черновицка областиин Витиловка тосхоной центртэ юугээрээшье илгаагүй юрын нэгэ гэр байдаг. Зүгөөр энэ гэртэ үдэр бүри хүн зон хэдэн арбаадаараа орожо, гаражал байхань харагдадаг. Энэ хадаа колхозой музей гээшэ. Музей соо буковинска тосхоной мүнөөнэй ба урданай байдал, мүн тэрээнэй ерээдүйн түхэл шэнжэнь гоё һайханаар харуулагданхай.

Буковинада Советскэ засагай тогтоогүй байхада, энэ Витиловка тосхоной газартаряалан хэпэй гарта байгааб? Энээн тухай иимэ тоо баримтанууд эли тодоор гэршэлжэ үгэнэ: тус тосхоной 227 үгытэй таряашад ба дунда шадалтан 293 гектар газартай байгаа, тиихэдэ 17 нюдарган баяшуул аяар 143 гектар, нэгэ румынска помещик 65 гектар газартай байдаг һэн. Хүндэ хүшэр байдалда дарагдашаһан тэндэхи таряашад түрэл нютагаа хаяад энэ тэрэ орон, гүрэнөөр, Америка хүрэтэр зайжа ябашадаг һэн. Музейн экскурсовод, буурал толгойтой колхозник үбгэн иигэжэ хөөрэнэ:

—Австро-венгерскэ баронуудай, румынска боярнуудай энэ Витиловка тосхондо эзэмдэн байха үедэнь эндэһээ 67 бүлэнэр жаргал бэдэрхээ зайжа ябашаһан юм. Тэдэнэй 52-нь Америка руу, 9-нь Румыни тээшэ, 4-нь Польша руу, 2-нь Германи ябашоо һэн. Теэд, тэндэшье үгытэйшүүлые иимэл хүшэр хүндэ байдал хүлеэжэ байгаа. Нютагһаа гараһан үгытэйшүүл үбшэн зоболондо дайрагданхай, тулюур ядуунууд, түрэл нютагтаа бусажа ерэдэг бэлэй.

Урдань Витиловка тосхон иимэл байдалтай байһан юм гэжэ тэрэ үбгэн үгэеэ дүүргэнэ.

Энэ тосхоной мүнөөнэй байдал тон ондоо болонхой. «Витиловкын мүнөөнэй байдал гэһэн музейн нэгэ таһаг соо колхозно тосхоной хүхюун сэнгэлиг, баян дэлгэр байдал тухай харуулагдана. Энэ тосхоной Хрущевой нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин амжалтанууд тухай Буковинын газарһаа мүнөө үндэр ургаса абтадаг болоһон тухай, мүн жэлһээ жэл бүри ургажа байгаа колхозуудай олзо доход тухай тэрэ экскурсовод үбгэн хөөрэнэ. Үнгэрһэн жэлдэ колхозой гэшүүн А. Микитюк 1700 килограмм талха, 2700 түхэриг мүнгэ абаһан байна. Колхозник Сорохан гэгшын бүлэ ажалта үдэртөө 3350 килограмм талха, 5 мянгаад түхэриг мүнгэ абаһан юм.

Музейн диаграмманууд энэ колхозой экономикын эли тодоор ургажа байһание харуулна. 1947 ондо колхозой мүнгэн олзо 47 мянган түхэриг байгаа, 1949 ондо 619 мянган түхэриг болоһон байна. Үнгэрһэн жэлдэ энэ колхозой олзо доход 2 миллион түхэригһөө дээшэ болоо. Колхозой полинууд дээрэ хэдэн арбаад машинанууд хүдэлмэрилнэ. Урдань, таряашанай гол зэр зэмсэгынь байһан модон анзаһан мүнөө музейн экспонат болонхой. Имагтал МТС-эй туһаламжаар Хрущевой нэрэмжэтэ артелиин гэшүүд үнгэрһэн жэлдэ тарилгынгаа бүхы талмай дээрэһээ гектар бүриин 20 центнер шэниисэ хуряаһан ба гектар бүриһөө 50 центнер кукуруза, мүн 350 центнер сахарна свёкло болон бусад хүдөө ажахын продуктнуудые хуряажа абаһан байна.

Музей соо элитэ колхозница Александра Хорбут гэгшын портрет үлгөөтэй байдаг. Тэрэ хадаа эгээн түрүүн тус колхозой гэшүүн боложо ороод, артелиин ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ эршэмтэйгээр тэмсэжэ эхилһэн юм. Тиимэ хадань тэрээндэ Социалистическэ Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон байна. Мүн тус тосхоной 200-гаад колхознигууд орденууд болон медальнуудаар шагнагданхай.

Витиловка шэнги тосхонууд советскэ Украинада олон юм. Эбтэй эетэй колхозно бүлэ соогоо хүдөөгэй таряашад баян дэлгэр шэнэ байдалые зохёон байгуулна, ажалай амжалтануудые туйлана.

Бүхы орон доторoo Черновицка область сахарна свёклын, кукурузын үндэр ургасаар алдаршанхай. Гэхэтэй хамта, малажалые хүгжөөлгэдэ Буковинын колхозууд ехэхэн амжалтануудые туйлаа. Үнгэрһэн жэлдэ областиин малшад үнеэн бүриһөө 1.972 килограмм һү дунда жэшээгээр һааһан байна. Ажахын энэ жэлдэ областиин колхозууд 1.364 килограмм һү үнеэн бүриһөө һаагаад байна. Буковинын малшад 1955 ондо үнеэн бүриһөө 2.200 килограмм һү һаажа абахаар хараална. Энэ хадаа эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 169 центнер һүн болоно.

Кукуруза тарилгые үргэдхэжэ, тэрэнэй хойноһоо һайн харууһалга эмхидхэһэнэйнгээ ашаар Черновицка областиин колхозууд тэжээлэй бата бэхи база байгуулжа шадаха ба малажалһаа ашаг шэмэ абалгые эрид дээшэлүүлхэ аргатай. КПСС-эй ЦК-гэй январска Пленумээр табигдаһан зорилгонуудые областиин колхознигууд болзорһоонь урид дүүргэхээр зориһжонхой. Һү һаалгаар 1960 онойнгоо түсэбые 1957 ондо дүүргэхээр хараална.

Советскэ засагай жэлнүүдтэ Черновицка областиин промышленностьда ехэхэн хубилалта болоо. Дайнай һүүлээр түрүүшын табанжэлэй үедэ тус областьдо томохон масложиркомбинат, стандартна гэрнүүдые бариха комбинат, текстильнэ, гуталай, оёдолой фабриканууд болон бусад предприятинууд бодхоогдоһон байна. Урдань Буковинын промышленность бүхыдөө хариин гүрэнүүдэй мэдэлдэ байһан юм.

Советскэ Буковинын промышленна томохон центрнүүдэй нэгэниинь хадаа Черновицы город болоно. Капиталистнуудай байхада городой предприятинууд жэл соо 48—50 миллион түхэригэй эд бараа үйлэдбэрилэн гаргадаг байгаа һаа, мүнөө хэдэн дахин ехэ продукци гаргадаг болоо. Черновицкын фабрика, заводууд мүнөө үеын машина түхеэрэлгэнүүдээр хангагданхай. 1946 онтой жэшэбэл, үнгэрһэн жэлдэ валовой продукци үйлэдбэрилэн гаргалга 5 дахин ехэ болоһон байна.

Хуушан предприятинуудые һэльбэн заһабарилхатай хамта эндэ шэнэ завод, фабриканууд бодхоогдоно. Черновицын хойто үзүүртэ механическа заводой корпусууд бодхоогдожо байна. Сталинай нэрэмжэтэ проспектдэ хлебозаводой цехүүд баригдана. Кельменецкэ райондо ехэхэн сахарна завод баригдажа байна.

Черновицка областиин ажалшад Москвагай, Киевэй болон бусад городуудай предприятинуудай коллективүүдтэй ахадүүгэй хани барисаатай юм. Жэшээнь, Черновицка текстильнэ комбинадай хүдэлмэрилэгшэд Трехгорно мануфактурын бүд нэхэгшэдтэй табанжэлэй түсэбые уридшалан дүүргэхын түлөө мүрысэнэ.

Буковинын ажалшад соёл культурынгаа, эрдэм болбосоролой, арадай гэгээрэлэй талаар бага бэшэ амжалтануудые туйлаа. Үнгэрһэн, урданай балар сагта уранзохёолшо Юрий Федькович гэгшэ украин хэлэн дээрэ «Букварь» зохёоһон юм. Теэд тэрэние һургуулинуудта хэрэглэхые харин эзэмдэгшэд хориһон байгаа. Мүнөө областиин һургуулинуудта хэдэн мянгаад үхибүүд түрэлхи хэлэн дээрээ эрдэм ном һуража байна. 1939—40 онуудта, Буковинада Советскэ засагай тогтоодүй байхада Черновицка гүрэнэй университетдэ 1.500 студент һурадаг байгаа һаа, тэдэнэй оройдоол 52-нь украинецууд байһан юм. Мүнөө тус университетдэ буковин арадай 2 мянга шахуу үхибүүд һуралсана. Үнгэрһэн намар Буковинска медицинскэ институт арбан жэлэйнгээ ой тэмдэглээ. Мүн Московско текстильнэ институдай заочно таһагай филиал эмхидхэгдэнхэй. Городто 12 техникум, техническэ у… бии юм.

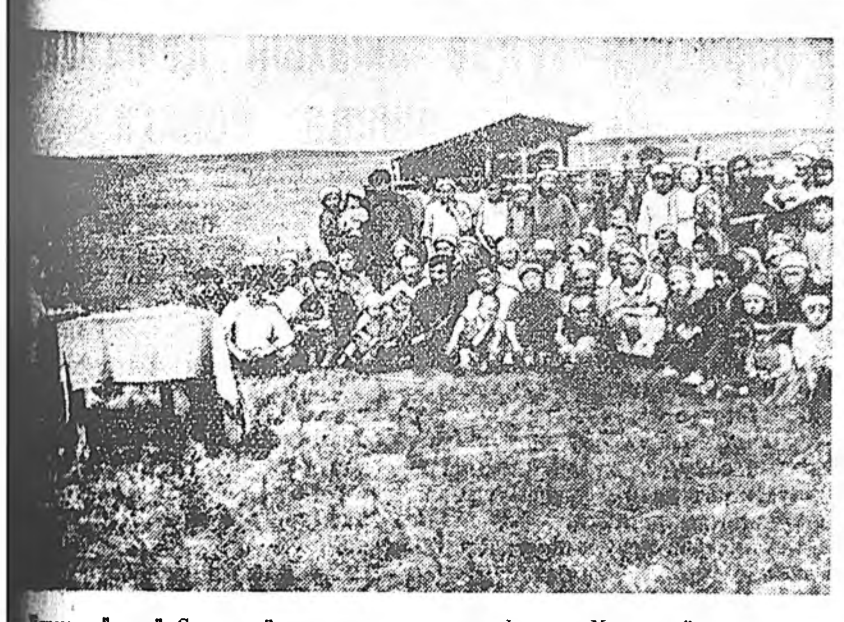
Областьдо 80 гаран библ… 30 клуб болон Культурын б… гууд, 5 кинотеатр тоол… О. Кобылянскиин нэрэмжэтэ… вицка драматическа театры… дээрэ советскэ драматург… мүн ородой болон ондоо ор… литературын классигуудай з… нууд табигдана.

15 жэлэй саада тээ Совет… миин сэрэгшэд Хойто Буковин… риин эзэмдэгшэдһээ сүл… юм. 1940 оной августын 2-то … эй Верховно Соведэй 7-дохи… хадаа буковин арадай хүсэл… гые ханган, Хойто Буковиные… скэ Украинын ахадүү арадай… тэй нэгэдүүлхэ гэжэ тогтооһо… на. Энэ үдэр хадаа Буко… ажалшадай эгээн баясха… һайндэрынь болонхой.

Түргэн Днестр, толотон … Прут мүрэн дээгүүр, Карпад… уулануудһаа Молдави хүрэт… жаргалта арадай хүхюу баяр… жэм дуунууд ханхинан зэдэл… жаргалые асарһан алдарта К… нистическэ парти тухайгаа … һайхан дуунуудые Буковины… дуулана. Түрэл партиингаа хү… ри доро советскэ Буковина … ран хүгжэжэ байна.

Советскэ Украинатай Хой… ковинын нэгэдэһээр 15 жэлэ… Буковинын хүдэлмэришэд, … нигууд бүхы ажалшад советск… дай эбдэршэгүй ахадүүгэй б… баяр баясхалангай оршон ба… тэмдэглэжэ байна. Буковины… шад советскэ арадтаяа хамта… мунизмын замаар урагшаа да…

М. ОДИ…

...хтын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо һаяхан Малшадай үдэр үнгэрэ...

...РАГ ДЭЭРЭ: колхозой МТФ-гэй 4-дэхи гүүртые даагша нүхэр Норбоева суг...адта дүй дүршэл тухайгаа хөөрэжэ байна.

А. Алгазинай фото.

Малшадай үдэр

...хан Кяхтын аймагай Маленко... нэрэмжэтэ колхоздо Малшадай ...олобо. Энээн тухайда урда ... хаа хаанагүй соносхогдоһон ... Малшад ажалаа эртэлжэ ...мсэрээ өөһэдынгөө һайндэр...той хүхюутэйгээр сугларбад. ...., 11 отаранuудһаа хамта ...70 гаран малшад эндэ сугла...

...шадай 9 һарын хүдэлмэриин ...ай элидхэлые колхозой түрүү... С. Д. Доржиев хэбэ.

...итынгээ малай тоо толгойе ...руулхын, ашаг шэмыень дээ...хын тула таанад, хүндэтэ ..., үнэн сэхээр оролдоот. Тэрэ ...лго, мүн туйлаһан амжалта...тнай колхозой правлени, пар... организаци үндэрөөр сэгнэжэ, ...а шалгарһан хүнүүдые дам...н улаан вымпелнүүдээр шаг... шиидэһэн байна,— гэжэ ... Доржиев хэлэбэ.

... хонин бүриһөө олон хурьга ... Яргайтын отарые даагша ...маева, 67 хоногой турша дотор ... дунда зэргээр сүүдхын нэгэ ...ммаар таргалуулһан мал ...ша Я. Малыгин, һү ехээр һаа...абаһан түлнүүдэйнгээ нэгыен...рзалуулангүй ондо оруулһан ...тын һүнэй-товарна фермын ...шан Б. Тогтохоева болон бусад ...улгын улаан вымпелнүүдээр ...даба. Мүн энэ суглаан дээрэ ...шад, хонишод, малшад өөһэ... зорилго болон дүй дүршэл ...хэлээ. Улэнтын отарые даагша Н. Балданов тэжээлэй бата бэхи база байгуулха тухай, Табангууд нютагай 3-дахи комплексно бригадын һаалишан Ц. Гыгмытова үнеэдые зүбөөр һаадаг дүй дүршэл тухайгаа хэлэжэ үгэһэн байна.

Һүүлээрнь Кяхтын культурно-гэгээрэлэй һургуулиин директор нүхэр Шодонов уласхоорондын байдал тухай, участково зоотехник В. Пинто, «Үнеэдэй ашаг шэмэ үгэлгые дээшэлүүлхэ тухай» лекци уншаа.

Колхознигуудай уряалаар ерэһэн Кяхтын Пионернүүдэй байшангай хүүгэдэй табиһан концертые малшад газаа, зүлгэ ногоон дээрэ һуужа, һонирхон хараа. Байшангай хореографическа кружогойхид Г. Горшешников, Л. Пелевина гэгшэдэй гүйсэдхэһэн «Шуточный танец», мүн бусад олон номернүүдые малшад һонирхон хаража, нэрьемэ альга ташалгаар угтаһан байна. Удаань, «Ошибка Карла Швальда» гэжэ уранһайханай фильм харуулагдаа.

Тэрэшэлэн, Малшадай үдэрые угтуулан эндэ аймагай культурын таһагай нүүдэл культбаза ерэжэ, малшадай эрилтэнүүдые хангаһан байна.

Малшадай үдэртэ тус колхоз һайнаар бэлэдхэһэн байжа, малажалай хүдэлмэрилэгшэдэй энэ һайндэрые эмхитэйгээр, сэнгүүгээр үнгэргөө. Культурнаар амарһан Маленковой нэрэмжэтэ колхозой малшад, һаалишад, хонишод урматай зоригтойгоор ажаллана.

Б. Даксанова.

Ном наймаалгын һара

...рщэбэрэй аймагай номой ... (даагшань нүхэр А. Ка...на) худөөгэй ажалшадта ном ...лгын һарын үедэ ехэ хүдэл...ээ. Октябрьска сомоной Бар...цо, Зандинай сомоной Киро... Булганинай нэрэмжэтэ кол...а худалдаа наймаанай гур...оск шэнээр нээгдэһэн байна. ...гдэһэн щэнэ киоскнуудта ...йнаар худалдагдаа. Колхоз... киоскнуудай нээлгые ехээр ...жа, шухала хэрэгтэй но...е худалдажа абаа.

... наймаалгын һарын үедэ хү... болон колхозно библиотекэ... номой фонд советскэ уранзо...дой, мүн хүдөө ажахын элдэб ...омуудаар баяжаа. Шарал...ьсоведэй «Гигант» колхозой ...хи библиотекын хүдэлмэри... магазинһаа 466 түхэригэй ...рошюра худалдажа абаһан ... Тэрэшэлэн Заганай сельсове...линай нэрэмжэтэ колхозой ...хи библиотекэ 610 түхэригэй, ... сомоной Ворошиловай нэ...э колхозой дэргэдэхи биб...э 521 түхэригэй ном худалда...аа.

...гын хүдөөгэй библиотекын ... фонд нилээд баяжаа. Тэндэ ... дээрэ 2 мянган түхэригэй ...ом худалдагдажа абтаһан ... Зандинай хүдөөгэй библиотекэ 1500 түхэригэй ном худалдан абаа. Мухаршэбэрэй аймагай эд хэрэглэгшэдэй союз ном наймаалгын һарын үедэ 3500 түхэригэй, «Союзпечатнин» аймагай таһаг 1200 түхэригэй ном шэлэн абаа. Эдэ организацинууд аймагай номой магазинһаа ном шэлэн абажа үргэлжэлһөөр.

Энэ магазин ном наймаалгын һарын үедэ аймагай ажалшадта олон мянган түхэригэй элдэб һонирхолтой ном наймаалһан байна. Колхознигууд, хүдэлмэришэд болон албахаагшад өөһэдтөө хэрэгтэй номуудые худалдан абажа, библиотекэеэ баяжуулаа. Мухаршэбэрэй ветлечебницын врач П. М. Корнакова ном наймаалгын һарын үедэ ехэ мүнгэнэй ном худалдажа абаһан байна.

Врач Корнакова хэблэгдэжэ байгаа олон ном захинхай юм. Тэрэ хадаа Ванда Василевскаягай, А. П. Чеховэй, К. Фединэй, Ажеско, Виктор Гюго, Джек Лондон, Ромэн Роллан гэгшэдэй зохёолнуудые захижа асаруулна. Заганай сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой агроном Лютаева магазинһаа саг үргэлжэ ном худалдан абахаһаа гадна, хэблэгдэжэ байгаа олон ном захинхай юм.

И. Баженов.

Харюусалгагүй ажалай хойшолон

...ра тосхоной центртэ байдаг ...20-дохи магазинда элдэб зүй...муул би юм. Энэ магазинда ...ун ажаллана.

...ээ 1955 оной нэгэдэхи квар...ниготоргын республиканска ... энэ магазинда 10 мянган ...ой ном асарагдаһан байгаа ...рдохи кварталда 56 мянган ...ой ном, мүн канцелярска ...нүүд асарагдаа. Эгээл ... энэ магазинай хүдэлмэри... ном наймаалгын һарын үедэ ...гэнэй ном наймаалха арга ...той байһан байна. Магази... хүдэлмэрилэгшэд ном най... һарын үедэ ямаршье ха...агүйгөөр хүдэлмэрилжэ, тү... дүүргээгүй. Магазинине дааг...хэр К. Петров энэ ажалдаа 4-...ээ ябажа, дүй дүршэл...бошье, ном наймаалгын һа... киоск, палатка гэхэ мэтэ ...ые эмхидхээгүй байһан ...этэрхэдээ эндэ ном най... һарын үедэ комиссишье ...ээгүй.

... магазинай хүдэлмэрилэгшэд ном наймаалгын һара соо МТС, колхоз болон фермэнүүдтэ нэгэшье гарангүйгөөр магазиндаа байжа үнгэргөө. Магазиндань ямаршье эмхи гуримгүй байдаг. Номуудынь тооһо шоройдо дарагдажа хэбтэдэг юм. Магазинай наймаалагша З. Петрова номой витринэ эмхидхэдэггүй дээрэһээ номойнгоо фондые хүсэд мэдэдэггүй юм. Магазинние даагша нүхэр Петров ажалайнгаа үедэ өөрынгөө хэрэгээр иишэ тиишэ ябашадаг заншалтай. Тэрээние ажалай үедэ олохонь бэрхэтэй байдаг. Ном наймаалгаяа иимэ муугаар эмхидхэһэн дээрэһээ энэ магазин байгша оной июнь һарын түсэбые 76,6 процент, 6 һарынгаа түсэбые оройдоол 50,1 процент дүүргэһэн байна.

Книготоргын республиканска конторын хүтэлбэрилэгшэд Бичурын аймагай номой 20-дохи магазинай хангалтагүй хүдэлмэридэ анхаралаа табижа, аймагай ажалшадта ном наймаалгые һайжаруулха тушаа хэмжээ абаха зэргэтэй.

Б. Иванов.

КРИТИКЭ БА БИБЛИОГРАФИ

„Байгалай толон“ гэжэ журналай түрүүшын номер

«Байгалай толон» гэжэ литературно-уранһайханай, олониитэ-политическэ журнал (Бурят-Монголой уранзохёолшодой Союзай ба Культурын министерствын орган) бурят болон ород хэлэн дээрэ хэблэгдэжэ захалба. Тус журналай нэгэдэхи номер һаяхан хэблэлһээ гараба.

Манай республикада иимэ журнал хэблэдэг болохо тухай КПСС-эй ЦК-гэй гаргаһан шиидхэбэри бурят-монгол арадай түхэл маягаараа национальна, удхаараа социалистическэ культурын улам саашадаа һалбаран хүгжэхэ тухай Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын табижа байгаа халуун анхаралай эли тодо гэршэ мүн гэжэ КПСС-эй Бурят-Монголой Областной Комитедэй амаршалга соо ехэ баяр баясхалантайгаар тэмдэглэгдэнэ. Коммунистическэ партидаа, Советскэ правительстводаа КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой иимэ ехэ баясхалантайгаар хандаһаниинь уншагшадта ойлгосотой, яахадааб гэхэдэ, энэ болбол олониитэ бурят-монгол арад зоной, мүн тус журнал уншагшадай бүгэдын баясхалангые тодорхойлно. Энэ хадаа бурят-монгол арадай ажабайдалда болоһон культурна ехэ событи, манай залуу литературын амжалтатайгаар урагшаа дабшажа ябаһые харуулһан элитэ баримта болоно.

Партиин областной комитедэй амаршалгаһаа гадна, Москваһаа, Белоруссиһаа, Латвиһаа, Ленинградһаа, Новосибирскһээ, Читэһээ, Хитадай Арадай Республикаһаа, Монгол Арадай Республикаһаа уранзохёолшодой болон элитэ ажалябуулагшадай эльгээһэн амаршалганууд энэ номерто толилогдонхой. Энэ хадаа тон ехэ удхашанартай ушар гэжэ һанагдана. «Байгалай толон» гэжэ журналай редакци ороной культурна ехэ ехэ городуудтай, мүн тэндэхи элитэ уранзохёолшодтой, арадай демократиин оронуудтай тогтооһон энэ халуун хани барисаагаа улам бухэжүүлжэ, үргэдхэжэ байха зуураа, уранһайханайнгаа зохёон байгуулгын хүдэлмэриин дүй дүршэлые саашадаа андалдан абалсажа байха бэзэ гэжэ найдагдана. Бурят-монгол хэлэн дээрэ хэблэгдэн гараһан журналай материалнууд тухай эндэ тобшо тэдыхэнээр тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйбди.

Прозо ба шүлэгүүд, публицистикэ, критикэ ба библиографи, номой шэнжэлэл, культурна ажабайдалай хронико гэһэн бүлэгүүдтэйгээр энэ журнал гараба.

Жамсо Тумуновай «Алтан бороо» гэжэ романай нэгэдэхи бүлэг хэблэгдэнхэй.

«Алтан бороогой» нэгэдэхи бүлэг хадаа Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай эхилхэдэ, романай герой залуу уранзурааша Минжур Жамгановай фронтдо мордолгые харуулгаар дүүрэнэ. Эндэ олохон образууд зураглагдана гэхэдэ: «хүдэр бата мүртэй, хараха янзада түхэл муутайшаг хүн» хэбэртэй Минжур Жамганов, «юумые хододоо саагуур бододог» тэрэнэй һамган Дичигмаа Дабатуевна, «үшөө революциин жэлнүүдтэ гимнази дүүргээд, багша ябаһан аад, хорёод гаран онһоо эхилжэ музейдэ ажалладаг, хэлэ хурсатай» Доржи Цыренович, дүй дүршэлөөр баян удаанай партийна хүтэлбэрилэгшэ Михаил Степанович Шурыгин, «урин шарайтай, хара нидхэтэй, даруу нюдэтэй, тэгшэ үндэр хамартай» эхэнэр Вера Самсоновна (Шурыгинай һамган) болон бусад олон колхознигууд, сэрэгэйхид, албахаагшад харуулагдана.

Романай эхин бүлэгые уншаад, уридшалан тобшолол хэхын аргагүй байһаниинь мэдээжэ юм бээзэ. Зүгөөр уншагшадай дурые татамаар, тэдэниие һонирхуулмаар зүйлнүүд, шадамар хурсаар бэшэгдэһэн зурагууд нилээд бии. Саашадаа ямар ушаралнууд болохо юм ааб, уншагшадай ухаан һаналые бэдэдээ хандуулһан олохон геройнуудай хуби заяан ямараар дүүрэхэ юм ааб гэжэ ехэтэ хүлеэжэ байгдаха байна. Илангаяа яахадаа тиигэжэ хүлеэгдэхэ байнаб гэбэл, романай олонхи геройнууд өөһэдынгөө ажабайдалай арюун замые ехэ героическа үедэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай һаяхан захалаад байхада эхилээ.

Дайнай урда тээ советскэ хүнүүдэй тон ехэ зол жаргалтай, тэнюун амгалан ажаһууһан байдалые, тэдэнэй солото ажал хүдэлмэриие автор хурсаар, үнэн зүбөөр нигэжэ зураглана:

«Бүхэли үдэрые ажал хүдэлмэреэр дүүргэһэн «Улаан Яруунаж», «Улаан туяа» колхозуудай залуушуул заһамал тарган моридые заадуулан заадуулан харайлгалдажа, Ехэ Яруунын арюун сэлгеэ эрьедэ сугларжа, хатар ёохор хэжэ, үүрэй сайтар дуулалдадаг. Мориной хилгааһаар хэһэн ханхинама хуураа барижа, саб сагаан толгойтой үльгэршэ үбгэн айл аймаг зондоо үльгэр түүхэ хөөрэжэ, агуухэ Ленинэй зааһан бата замаар урагшаа дабшан ажаһуугты гэжэ юрөөдэг...

Мүнөө зун урда урданайхиһаа угаа сэнгүү байба. Үбһэ ногооной гараса һайн. Мал тарган. Ажал бүтэсэтэй. Үглөөнһөө үдэшэ болотор хүжэ үргэн гүбөөгэй оройгоор, нуурай эрьеэр тракторай хүнхинөөн, трактористнуудай дуулалдаан таһарнагүй — жэгтэй зохид бэлэй. Хүн зон хүхюу. Шэнэ бэрние буулгалга, шэнэ гэр заһалсалга хаа хаана, колхоз совхозоор боложол байба».

Иимэ зураглалгын һүүлээр шэрүүн шанга дайнай эхилһые авторай харуулхадань алишье талааараа тон ехэ хүсэтэй боложо, уншагшын сэдьхэл зүрхые доһолгоно.

Авторай бэлиг, уранһайханайнгаа шадабариин талаар тэрэнэй ургаһан мэргэжэл эндэ элеэр тодорхойлогдоно.

Автор түрэл нютагайнгаа арюун һайхан байгаалние магтан дуулахадаашье, советскэ арадуудай халуун сэдьхэлэй хани барисаае, тэдэнэй алдарта хэрэгүүдые суурхуулхадаашье, таарамжатай үгэнүүдые оложо шадана:

«Яагаашье гоёб даа Ярууна! Харыт манаран байһан уулануудыень! Харыт хонин бургааһанай саһан мэтэ сагаан хөөбэр үрхирүүлэн, солгёо дошхон голнуудай зүүн, баруун бэенүүдые шэмэн байхыень!

Энэ һайхан нютагта ямар сарюун сэдьхэлтэй арад зон ажаһуунаб. Эдэ зоной ажалша бэрхэнь, ангууша мэргэниинь, малша хёрхонь, дархаша хяһашань ямаршье үгөөр тодорхойлон хэлэжэ барашагүй: манай агуу ороной ямаршье яһанай, ямаршье газарай арад зон баран иимэ ха юм».

Редакторай хэһэн хүдэлмэри тушаа хэлэхэ болоо һаа, заа зуу дутагдалнууд тохёолдоно: мэдүүлэл соо үгэнүүдэй һууряа алдаһан ушарнууд бии, зарим үгэнүүд яахадаашьеб хоёр ондоогоор бэшэгдэнэ (каша-хааша, карман-хармаан), «принципгүйбди», «фундаменттай» гэхэ мэтын үгэнүүд ород зангаараа орхигдохо шалтагаан үгы аад, орхигдошоһон байха юм.

«Даури» гэжэ зохёолоороо уншагшадта үргэнөөр мэдээжэ болоһон элитэ уранзохёолшо, Сталинска шангай лауреат **Константин Седых** гэгшын «Эхэ нютаг» гэжэ романһаа зарим бүлэгүүд гражданска дайнай үеын событинуудта зорюулагданхай. Энэ хадаа түүхын материалда түшэглэн, бодотоороо болоһон ушарнуудые уранһайханай ёһоор согсолон бэшэһэн зохёол болоно. Арад зониие алуурша атаман Семёнов, барон Унгерн гэгшэдэй алаһан хюдаһыень, хэдэн олон тосхонуудые галдаһан тоноһыень элиишэлхэ зуураа, автор болбол сагаангвардеецүүдтэй шэн габьяатайгаар тэмсэжэ, эхэ нютагаа сүлөөлһэн улаан партизануудай алдарта хэрэгүүдые мартагдашагүйгөөр мүнхэлнэ. Мүн энэ темэдэ зорюулагдан зохёогдоһон «Даури» романтай танил уншагшад, илангаяа забайкалиинхид «Эхэ нютагайнь» барандаа хэблэгдэн гарахые ехэ һонирхолтойгоор хүлеэжэ байна.

Зүгөөр Д. Черниновэй оршуулга тухай бага зэргэ шүүмжэлэл хэмээр.

Зарим газартаа энэ оршуулга шашаг унжагайгаар хэгдэнхэй. Уншагшадта ойлгосотой болгон тайлбарилха гү, али өөрынгөө зүгһөө шэмэглэн найруулха гэжэ оролдоно аа гү гэжэ заримдаа оршуулагша тухай һанамаар болоно. Яахадаашьеб оршуулагша «дабхар» үгэнүүдые дан үлүүгээр хэрэглэнэ («ойлгоһон олоһон», «хараһан үзэһэн», «абаһан эдиһэн» гэхэ мэтэ). «Беззаботно распевали жаворонки» гээшые «тэнгэридэ булжамуурнууд һанаа амгаланаар жэргэжэ байгаа бэлэй» гэжэ нэмээхэдэ уран хурса болоногүй бшуу. «Переловили кур» гээшые «тахяануудыень барижа абаһан, эдиһэн байгаа» гэхэдэ шашаг болохоһоо гадна, удханшье хазагайруулагдаха хэбэртэйшэг болоно.

«Словно сорванную с привязи лодку закружил и понес Ганьку поток непонятной, грозной жизни» гэжэ мэдүүлэлые: «иигэжэ өөртэнь ойлгогдошогүй, аюултай һүртэй ажабайдалай үер долгин Ганькые уһанай эрьедэ байһан онгосые таһа татан абаһан шэнгеэр урадхуулжа, эрьюулгэ соогуураа эршэгыдүүлэн абажа арилһан байха юм» гэжэ унжагайгаар, ойлгосо муутайгаар оршуулхын оронды ойлгосотойгоор тобшохоноор оршуулжа болохо байгаа.

Баһа нэгэ жэшээ харуулая.

«Прикрываясь заслонами от наступающего по пятам врага, партизаны стремительно уходили вниз по Аргуни» гээшые: «хойноһоонь хормойгынь шүүрэн намнажа ябаһан дайсадһаа халха отрядаар бэеэ хамгаалаад, партизанууд яаруу түргэнөөр Үргэнэ мүрэниие зубшан уруудажа ябаба» гэжэ оршуулхын орондо: «хойноһоонь хормойень шүүрэн добтолжо ябаһан дайсадтай туласалда туласалдаһаар, партизанууд абьяастай түргэнөөр Үргэнэ мүрэниие зубшан уруудажа ябаба» гэбэл ойлгосотойшье болохо, ород мэдүүлэлэйнгээ удхые бүри дүтэрхыгээр тодоруулха һэн ха гэжэ һанагдаха байна.

«Дүгэр Гаржаама» гэжэ **Хоца Намсараевай** бишыхан рассказ сатирическэ гүн удхатай, уран хурсаар, ойлгосотой тодоор бэшэгдэнхэй. Урданай харанхы мунхаг байдалые, бурхан шажан болон лама бөөнэрэй, баяд ноёдой, хаанта засаг баригшадай харата муухай аашануудые Хоца Намсараевай ехэтэ шоо үзэнгеэр элишэлэн сохидог байһаниинь эндэшье дахинаа харагдана.

Хоца Намсараевай бүри хуушан монголоор бэшэгдэһэн зохёолнуудые урдань уншадаг байһан, Бичурын аймагай далаад наһатай Бухаадай үбгэндэ энэ рассказ уншажа үгэхэдэ ехээр һонирхоод, иигэжэ хөөрэбэ:

— Энэтнай хаанашьеб нэгэ тээ урданай сагта үнэн болоһон ушар тухай бэшээл даа. Тэрэ сагта иимэ ушарнууд ходо боложол байгша һэн. Юрэдөө яагаа ойлгосотой зохидоор, уран бэрхээр бэшэдэг хүн гээшэгшэб, энэ Хоца Намсараевнай!

Повесть болон роман бэшэхынгээ хажуугаар иимэ бишыхан рассказууд болон зохёолнуудые Хоца Намсараевай хододоо шахуу бэшэжэ байдагынь ехэ һайшаалтай байна.

Хүүгэдтэ зорюулагдажа бэшэгдэһэн **Чимит Цыдендамбаевай** «Хоёр рассказай» хүмүүжүүлгын удхашанарые тэмдэглэмээр байна. Авторые хүүгэдэй темын улам бүри һонирхуулдаг болоһониинь һайн. Үгэ найруулгыншье талаар хаража үзэхэдэ эдэ рассказууд хүүгэдтэ ойлгосотойгоор бэшэгдэнхэй.

Эндэ туһхаглагдаһан поэзиин зохёолнууд сооһоо **Ц. Бадмаевай** «Нэгэ», **Д. Жалсараевай** «Сэсэн абгай», **А. Жамбалоной** «Ангара» гэжэ шүлэгүүдые һайн гэжэ илган тэмдэглэмээр. «Нэгэ» гэжэ шүлэг дотор ажалай журам эбдэгшэд тобойсо шүүмжэлэгдэнэ. Поэт Бадмаев багахан хэмжээнэй шүлэг соо ехэ удха оруулан, хурса зохёол бэшээ. Асари хүсэтэй Ангарые советскэ хүнүүдэй мэдэлдээ абажа байһан тухай поэт Жамбалон һайнаар бэшээ.

Агуухэ Ленин багшын мүнхэ дурасхаалда зорюулжа бэшэгдэһэн Хоца Намсараевай «Агуухэ Ленин» гэжэ шүлэг иимэ тодоор эхилнэ:

> «Ямар һайхан хурса нюдөөр
> харадаг һэм
> Агуухэ Ленин арадай хуби
> зам тээшэ.
> Ямар ошотой мэргэн үгөөр заадаг
> һэм
> Агуухэ Ленин эрхэ сүлөөгэй
> зам тээшэ».

Тус номерто поэзиин зохёолнуудай хомор байһыень тэмдэглэхэ шухала.

«Публицистикэ» гэһэн бүлэг соо гурбан статьянууд хэблэгдэнхэй. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ Бурят-Монголой ажалшадай солото хүдэлмэри тухай, фронт дээрэ фашистска булимтарагшадта эсэргүү тэмсэлдэ бурят хүбүүд басагадай харуулһан шэн габьяа тухай. **А. Золотоев** бэшэнэ. Доржи Банзаровай наһа бараһаар 100 жэл болоһонойнь ойдо зорюулжа философско наукануудай кандидат **П. И. Хадаловай** бэшэһэн статья эндэ толилогдонхой. «Адли эрхэтэй арадуудай агуухэ бүлэ соо» гэжэ статья дотор И. Калинов хадаа Хитадай Арадай Республикада ажаһуудаг бага яһатанай экономико ба культурын һалбаралта тухай һонирхолтойгоор хөөрэнэ. Хитадта жараад элдэб үндэһэ яһатан ажаһуудаг, тэдэнэй тоонь хамтадаа дүшөөд миллион хүн болоно. 1949 ондо Хитадта революциин илаһанһаа хойшо тэндэ ажаһуудаг арадуудай ажабайдал угаа түргэнөөр хүгжэжэ байна гэжэ статьягай автор тэмдэглэнэ. Дотор Монголой ажахын ба культурын хүгжэлтэ дэлгэрэнгыгээр харуулагданхай. Тэндэ мүнөө үедэ аяар 200 гаран фабриканууд бии болонхой, һүүлэй 5—6 жэл соо малайнь тоо 2,5 дахин олон болоо. Анхандаа эрхэгүй доромжологдо байһан монголнууд мүнөө эбтэй эетэй бүлэ соо зол жаргал ба эрхэ сүлөөгөө олоо. Тэндэ һургуулинуудайнь тоо 1947 онойхидо орходоо 5 дахин олон болоо, институдууд, университет нээгдэнхэй. Хүхэ хото гэдэг Дотор Монголой ниислэл хото культурна, промышленна томо центр болонхой, эндэ 200 мянган хүн ажаһууна.

«Шанга гар» (журналистын блокнодһоо) гэжэ **В. Сергеевэй** очерк соо партиин райкомой нэгэдэхи секретарь Грибовэй портрет шадамараар зурагданхай. Энэ хүн мүнөө үеын түрүү хүтэлбэрилэгшэ бэшэ, харин үнгэрһэн сагай «хатуу гартай» ноён. Грибов дүй дүршэлтэй, урдань ехэ алдар солодо хүртэжэ, амжалтануудта дашуурһан хүн. Ажахы түргэнөөр хүгжөө, советскэ хүнүүд ургаа. Харин Грибов хуушанаараа үлөө. Тэрэ «шанга гараар хараалга-заналтаар районоо хүтэлбэрилнэ. Грибовтэ зүрилдүүлэн МТС-эй зонодохи секретарь Рудаков очерк дотор харуулагдана. Рудаков шэнэ түхэлэй түрүү хүтэлбэрилэгшэ, райондо һая ерэһэн хүн. Хүдөө ажахые эрид хүгжөөхэ, партийна шиидхэбэринүүдые бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ Рудаков хүсэ шадалаа, шадабари мэргэжэлээ бүхыдэнь зорюулна.

Мүнөө үедэ зарим газарта Грибов мэтэ хуушанайхяараа ажалладаг хүтэлбэрилэгшэд бии байһаар. Тиимэһээ «Шанга гар» гэжэ очерк хаһа саг соогоо бэшэгдэһэн зохёол мүн.

Уранһайханай гол жанр болохо очерк «Байгалай толондо» хүндэтэй һуури эзэлжэ, номерһоо номер бүхэндэ хэблэгдэжэ байхань тон шухала.

Шэнжэлэгдэжэ байгаа номертохи шүүмжэлхы статьянууд юрэнхы дээрээ муу бэшээр бэшэгдэнхэй. «Бурят-Монголой литературын саашадаа хүгжэхын түлөө» гэһэн **И. Кимэй** статья эндэ гол һуури эзэлнэ. Тэрээн дотор советскэ уранзохёолшодой 1-дэхи, 2-дохи съездүүдэй хоорондохи үе соо республикын уранзохёолшодой байгуулһан зохёолнууд тухай, тус зохёолнуудайнь удхашанар тухай, мүн уранзохёолшодой үмэнэ табигдаһан зорилгонууд тухай хэлэгдэнэ. Советскэ Бурят-Монголой литература хүгжэлтын алдарта замаар ябажа гараа, тэрэнэй амжалта ехэ, манда удха һайнтай, уран гоё зохёолнууд олон гэжэ тэмдэглээд, манай литературада үшөө бии байгаа дутагдалнууд тухай тус статьягай автор бэшэнэ. Республикын уранзохёолшодой зарим зохёолнууд халирхай гүйхэнөөр бэшэгдэһэн байдаг, тиимэ зохёолнууд дотор зүрилдөөн, тэмсэл үгы гү, али һула байна. Зохёолнууд дотор тэбдэһэн яраһан газарнууд, мольхи мохоогоор бэшэгдэһэн үгэнүүд, ута унжагай, ойлгогдосогүй орёо мэдүүлэлнүүд яһала бии байдаг. Литературна шүүмжэлэл болон литературоведени гээгдэжэ ябана гэжэ И. Ким тэмдэглэнэ.

«В. И. Ленинэй образ бурят-монгол поэзидэ» гэһэн нүхэр **А. Янгутовагай** статья дотор арад түмэнэй алдарта вождь В. И. Ленин тухай республикын поэдүүдэй найруулһан шүлэгүүд, поэмэнүүд, үльгэрнүүд тушаа хэлэгдэнэ. Владимир Ильич тухай найруулагдаһан олохон шүлэгүүдые статьягай автор тоолоно. Зүгөөр, шүлэгүүд бухы талаһаа тодорхойгоор шэнжэлэгдэн үзэгдөөгүй, агуухэ вождиин образ ямар хэмжээндэ, хэр һайнаар харуулагдаа гээшэб, поэт уран бэшэлгын ямар арганууд хэрэглэнэб гэхэ мэтэ зүйлнүүд орхигдошоһон байха юм.

Дээрэ дурсагдаһан хоёр томо статьяһаа гадна, журналай нэгэдэхи номерто номой шэнжэлэл үгтэнхэй.

Бурят-монгол хэлэн дээрэ Хитадай уранзохёолшодой рассказуудай оршуулагдажа гараһан тухай эндэ бэшэгдэнхэй.

1954 ондо «Байгал» альманахта хэблэгдэһэн «Забайкальеда американецуудай гаргаһан зэрлиг аашанууд тухай хөөрөөнүүд» гэһэн Л. Е. Элиасовай суглуулбари тушаа профессор **В. Сидельников** һанамжаяа журналда бэшэнэ. Хүдөөгэй уранһайханай самодеятельностьдэ туһаламжа болгон гаргагдадаг эстрадна суглуулбаринууд тухай **А. Плишкина** ажаглалта хэнэ. «Бурят-Монголдо кукурузын үндэр ургаса хайшан гээд абахаб» гэһэн номые **А. Левенко** шэнжэлнэ. «Хуушан Забайкалиин шэнжэлэгшэд ба литераторнууд» гэһэн номдо **Л. Тан** шэнжэлэлгэ үгэнэ.

«Культурна ажабайдалай хронико» гэһэн бүлэг дотор республикын культурна ажабайдалай гол шухала событинууд үгтэнхэй. Энэ бүлэг ехэ һонирхолтой зүйл болоно. Номер бүхэндэ тус бүлэгые оруулжа байбал зүйтэй. Республикын уранзураашадай зохёолнуудые журналда үгэжэ, олониитые танилсуулха шухала. Зүгөөр зурагуудые олон үнгэтэйгөөр журналда хэблэбэл бүришье һонин болохо һэн.

Журналай нэгэдэхи номер бүхы дээрээ һайн ном болоо. Зүгөөр, юрэнхыдөө иимэ ажаглалтануудые хэмээр байна. Нэгэдэхеэр, журналда шэнэ зохёолнууд хэблэгдэдэг гуримтай юм. Ондоо тээ толилогдоһон гү, али урданай хуушан зохёолнуудые журналай хуудаһануудта туһхаглахада ехэ һонигүй байдаг. Тээд «Байгалай толоной» редакци энээниие хүсэдөөр хараадаа абаагүй байха юм. Юуб гэхэдэ, урдань хэблэлдэ гараһан рассказууд, шүлэгүүд эндэ оронхой.

Хоёрдохёор, «Публицистикэ» гэжэ бүлэг дотор номерһоо номер бүхэндэ һонирхолтой статьянуудые үгэжэ байхань шухала. Бурят-монголой түүхэ, литература болон хэлэнэй зарим тэды арсалдаатай асуудалнуудые журналда үргэнөөр толилбол һонин байгаа.

Ц. ЦИБУДЕЕВ,
Ш. ЧИМИТДОРЖИЕВ.

Президент Титын хэлэһэн үгэ

БЕЛГРАД, июлиин 29. (ТАСС). Восстани болоһоной ба Хорватиин арадуудай сүлөөлэгдэһөөр арбан жэл болоһоной ойн һайндэртэ зорюулагдаһан 200 мянган хүнэй хабаадалгатай митинг дээрэ Югославиин Арадай Федеративна Республикын президент Иосип Броз-Тито Карловац городто июлиин 27-до дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

Гитлеровскэ армида эсэргүүгээр Югославиин арадуудай хэһэн тэмсэл тухай үгынгөө эхиндэ Тито тогтон хэлэбэ. Дайсанние дараһанай эсэстэ элдэб орёо түбэгтэй байдалда оробошье, Югославиин арадууд өөрынгөө ерээдүйн һайн һайхан байдалые байгуулжа байнхай гэжэ бүхы дэлхэй баяр омогорхолтойгоор хаража байна.

Өөрынгөө оронние индустриализацилхын ба элдэб хэрэгсэлнүүдые ондоо оронуудһаа худалдан абахын тула харин гүрэнүүдһээ урьһаламжа абаха баатай болодог байгаабди, тиин мүнөө үедэ бидэнэр 400 миллион доллар үритэй болонхойбди гэжэ тэрэ хэлэбэ. Хэрбээ эбэй договор баталха үедэ дайн соогуур манай гээгдэл хохидолдо ороһон ябадал хараада абтаа һаань, мүн тэрэшэлэн хэрбээ дайнай үеын ба дайнай урда тээхи жэлнүүдтэ сугларһан үреэ Лондонско договорой үндэһөөр Баруун Германиин сүм түлөө һаань, дээрэ хэлэгдэһэн үринүүднай нилээдгүй бага байха һэн. Югославида Баруун Германиин үритэй байһан тухай хэлэхэ зуураа, Тито ингэжэ мэдүүлбэ: «Бидэнэр тэрэ үреэ нэхэжэ абаха ёһотойбди, абалитай байһан хойноо юундэ тэрээнһээ арсахабибди. Бидэнэр яһала хүлеэгээбди гэжэ тоолонобди. Бидэндэ аргагүй хэрэгтэй байһан хадань лэ үреэ эринэбди... Энэ асуудал зүбөөр шиидхэгдэхэ бэзэ гэжэ хүлеэнэбди.

Энээнтэй дашарамдуулан үри зээли тухай асуудалые жэшээтэ һайнаар шиидхэһэн Советскэ Союз тухай президент Тито хэлэбэ. Белградта хэгдэһэн хэлсээнүүдэй үедэ советскэ хүтэлбэрилэгшэд урдань манине зэмэлдэг ябадалаа орхихоһоо гадна, манай гарза хохидолдо ороһые ойлгоһон байна... Тэдэнэр манай экономическа талаараа бэрхэшээлтэй байдалда ороһыемнай үнэхөөрөө ойлгожо, 90 миллион доллар үриемнай үгы болгобо... Энэ хадаа ман шэнги бишыхан орондо, манай экономикодо яһала ехэ зөөри гээшэ». Бусадшье зүүн оронууд Советскэ Союзай харуулһан жэшээе дэмжэжэ, үри зээлее үгы болгохо бэзэ гэжэ найданаб гэбэ.

Оронойнгоо экономикые саашадань хүгжөөхэ тухай хэлэхэ зуураа, түүхэй эд, мүнгэн зөөри, электроэнергиһээ эхилээд ехэ олон юумэ дуталдана гэжэ Тито хэлэбэ. Уласхоорондын байдал тухай тогтон хэлэхэ зуураа, тэрэ ингэжэ мэдүүлбэ:

«Мүнөө үедэ таанадые Женевскэ зүблөөн һонирхуулна ёһотой гэжэ би мэдэнэб. Намайешье тэрэ зүблөөн һонирхуулаа һэн. Энэ зүблөөнэй үрэ дүнгүүдээр яһала хананги байнаб. Элдэб буу зэбсэгүүдые хэрэглэжэ дайлалданхаар, ногоон хушалтатай стол тойрожо һуугаад арсалдажа байлдахадамнай холо дээрэ ха юм, эгээн ехэ тушаалтай түлөөлэгшэднай уулзажа хэлсээ хэг лэ гэжэ хүсэдэг сагнай одоол ерэнхэй. Женевскэ зүблөөн дээрэ арсалдаанше болонгүйгөөр, ехэ бэлээр үгэеэ ойлгосолдоо гэжэ бидэнэр баясан хараабди. Энээнэй урда тээ байһан шэнги ойлгогдошогүй зүйлнүүд огтолон үгы болоо гэжэ хэлэнэ бэшэб. Тэдэнэр хэзээшье байха, зүгөөр лэ һайн эхи табигдаа гээшэ.

Хайшан гээд, юундэ иимэ шэнэ ёһоной хөөрэлдөөн болобо гээшэб? Ингэжэ хөөрэлдэхые бүхы дэлхэй хүсэжэ байна бшуу. Бүхы дэлхэйн хүн зон, арадууд, нацанууд дай хэхэ дурагүйбди гэжэ эрид шууд хэлэнэ. Һанаа сэдьхэл тэнилгэхэ, харилсан ажаллаха, эбтэйгээр ажабайха гэһэн хүсэл Женевскэ зүблөөн дээрэ гараха зэргэтэй байгаа. Юундэб гэхэдэ, дүрбэн агуухэ арадуудай вождьнор өөһэдынгөө арад зоной һанал бодолые мэдүүлжэ, ямар нэгэн тодорхой үрэ дүн туйлахаар зорижо ерэһэн юм. Минии һанахада, тэндэ һайн үрэ дүн туйлагдаа. Тэрээнһээ ехые би хүлеэгээшьегүйб. Тэндэ туйлагдаһан үрэ дүнгүүд намайе бүри гайхуулаа— энэнь һайн гээшэ ааб даа.

Женевскэ зүблөөн дээрэ оруулагдаһан дурадхалнуудые һайса хаража үзэхэ, Баруун, Зүүн оронуудай хараа бодолдо таарамжатай болгохо гэһэн зорилго мүнөө үедэ табигдаад байна. Буу зэбсэг хуряаха талаар Советскэ Союзай оруулһан дурадхалнуудые май һарада уншаһан байнат. Энэ зүблөөн дээрэшье тэрээн тухайда яһала хэлсэгдээ».

СССР США хоёрой хоорондо сэрэгэй мэдээсэлнүүдые абалсажа байха тухай Эйзенхауэрэй оруулһан дурадхал тухай хэлэхэ зуураа, элдэб номнол тарааха хэрэгтэ энэ дурадхалые хэрэглэхээр һэдэжэ байһан зарим политигуудые президент Тито наада бариба.

Хилын саанахи зарим уладууд Советскэ Союзда эсэргүү шэглүүлэгдэһэн номнол тараахын тула эдэ дурадхалнуудые хэрэглэхэ гэжэ һэдэнэ. Тэдэнэр худхаляа гаргахые, Женевэдэ туйлагдаһан хэлсээнүүдые эбдэхые һэдэнэ. Агаараар ниидэжэ юумэнэй дүрэ буулгаха тухай дурадхал Эйзенхауэр оруулаа, тэрээндэнь ородууд харюу үгэхэ дурагүй, энэ хадаа эб найрамдалда ородуудай дурагүй байһые харуулна гэжэ тэдэнэр мэдүүлнэ. Энэ жэрхэштэй, зорюута тарааһан номнол мүн. Ородуудай бодото хүсэлдэ энэ номнолынь яашье таарангагүй гэжэ би үнэн зүрхэнһөө этигэнэб. Американецуудһаашье, английска арадһаашье дутуугүйгөөр, французска арадһаашье, Европын бүхы арадуудһаашье дутуугүйгөөр, дэлхэйн хамаг арадуудһаашье дутуугүйгөөр ородууд эб найрамдал хүсэжэ байна гэжэ би этигэнэб.

Советско-югославска харилсаануудые гуримшуулха тухай асуудалда президент Тито ехэ анхарал хандуулба.

«Советскэ Союз Югослави хоёрой хоорондохи харилсаанууд һайжаруулагдажа байна. Советскэ хүтэлбэрилэгшэд Белград ерээд байхадаа манай ороной бодото байдалтай танилсаба, тиихэдээ манай орон худалдагдаһан орон бэшэ, капитализмыншье, империализмыншье үндэһэ һуури манай эндэ үгы гэжэ хараба, мэдэбэ. Маркс, Энгельс, Ленинэй үзэл суртаалда урбаагүй байһыемнай, орон дотороо өөһэдынхеэрээ социализм байгуулжа байһыемнай, уласхоорондын асуудалнуудые өөһэдынхеэрээ шиидхэдэг, эб найрамдалда дуратай орон байһыемнай тэдэнэр хараба, мэдэбэ. Югослави гээшэ бэеэ даанхай орон, тэрэ хадаа баруун оронуудһаашье, зүүн оронуудһаашье дулдыданги бэшэ байхые хүсэнэ, өөрынгөө тусгаар замаар хүгжэнэ, дотоодынгоо хэрэгүүдтэ хэниишье хамааруулалсахагүй юм гэжэ тэдэнэр этигэбэ. Эдэ бүгэдые булта хаража, тэдэнэр зүбшөөбэ. Эгээл тиимэһээ бидэнэр үгөө ойлголсожо, саашанхи экономическа болоод бусад харилсаан тушаа асуудалые бэлээр шиидхэжэ ороһон байнабди.

Энэ уулзалгые Баруун оронуудай зарим нэгэн хүнүүд ондоогоор тайлбарилаа. Элдэб шажанай ба бусад хархис этэгээдүүд энээнние манда халдажа орохо шалтагаан болгоһон, бидэнние советскэ гэхэ гү, али коммунистическэ лагерьта ороо гэһэн хэбэртэйгээр баталха шалтагаан болгожо хэрэглэһэн байна. Бидэнэр коммунистнуудбди. Алишье лагерьта хамжаха дурагүйбди, хэнһээшье дулдыданги бэшэ, социализм байгуулжа байһан орон байха дуратайбди. Хэрбээ Советскэ Союзда гү, али бусад зүүн оронуудта бидэнэй жэшээ абамаар һайн юумэнэй байгаа һаа, хэрэглэхэбди, дуратай һаа тэдэнэр манайшье һайн һайн юумые хэрэглэхэдэнь болохо. Энээн тухай тэдэнэр өөһэдөө хэлээ һэн, тэрэниинь бидэнэр бүрин зүбшөөнэбди. Хэнэйшье мэдэхээр, Баруун зүгэй хархис бүлэгүүдэй тараагһан худал хуурмаг үгэнүүдтэ анхаралаа хандуулхагүй байнабди. Ямар нэгэн гүрэнэй хүсөөшье һаань, тэрэнэй номнол тараагаашье һаань, бидэнэр Советскэ Союз ба бусад зүүн зүгэй оронууд мэтэ тиимэ ехэ хүсэнтэй дайлалдахагүйбди... Тэдэнэй дайлалдаха дурагүй байхада, бидэнэр юундэ дайлалдажа байхабибди.

Югославитай һайн харилсаатай болоһондо дурагүй хүнүүд зарим нэгэн зүүн зүгэй хүршэ гүрэнүүдтэ бии гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, Тито ингэжэ мэдүүлбэ:

— Энэ хадаа эдэ оронуудтай манай һайн харилсаае муудхаажа шадахагүй байна... Бидэнэр эдэ оронуудтай харилсан ажаллаха талаар тон ехэ арга боломжотой байнабди.

Бидэнэр бэе бэетэеэ худалдаа наймаа эрхилхэ аргатайбди. Культурын талаар туйлаһан ба бусадшье амжалтануудаа андалдан абалсаха аргатайбди. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, Баруун оронуудта юунш гэжэ хэлсэжэ байгаа һаань бидэнэр Зүүн зүгэй бүхы оронуудаар эбтэй һайн харилсаа байгуулха талаар зоримгой алхамуудые хэжэ байнабди, тиихэ зуураа Баруун оронуудтай хани барисаагаа халташье эбдэхэгүйбди. Бидэнэр США-тэй, Англитай ба бусад бүхы оронуудтай харилсаагаа муудуулха бэшэ, харин һайжаруулхые хүсэнэбди. Тиихэдээ өөһэдынгөө дотоодын хэрэгүүдтэ хэниишье оролсуулхагүйбди.

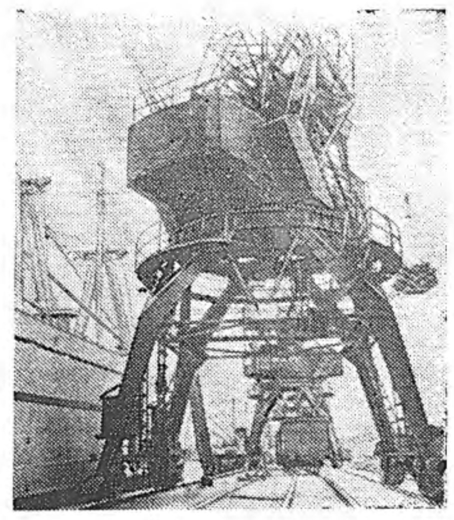
Саашань Тито ингэжэ үргэлжэлүүлбэ:

Советскэ Союзтай харилсаагаа һайжаруулхадамнай бидэнние тэрэ лагерьта ороо гэжэ Баруун зүгэй зарим нэгэн хүнүүд тоолохоһоо гадна, Баруун оронуудай элдэб эрилтэнүүдые, жэшээлхэдэ, Атлантическа пакттай холбоотой ямар нэгэн сэрэгэй хэлсээнүүдтэ оролсохо гү, али Балканска пактые сэрэгэй талаар шангадхаха гэхэ мэтые буруушаагаа гэжэ бододог. Балканска пакт гээшэ манай өөһэдымнай ба манай ханинарай аюултай байдалда ороод байхада бии болгогдоһон организаци гээшэ гэжэ би хэлэхэ байнаб. Бидэнэр тэрэние гансашье сэрэгэй зорилготойгоор байгуулаа бэшэбди. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, Балканска пакт хадаа Балканда аюул тохёолдуулхагүйн тула бии болгогдоһон байгаа. Хэрбээ бидэнэр Балканска пактын сэрэгэй талые шангадхажа эхилээ һаа, өөһэдынгөө ябуулдаг гадаадын политикын гол хараа шугамһаа хадуурха байгаабди. Дайнай аюул мүнөө зайсуулагдаа гэжэ хэлэнэбди, Советскэ Союзай зүгһөөшье бидэндэ дайнай аюул тохёолдуулагданагүй гэжэ хэлэнэбди. Эдэ бүгэдэндэ би гүнзэгыгээр этигэнэб. Иимэ болоод байхадань юунэйхиис буу зэбсэгээр занажа байхаб? Энэ манда хэрэгтэй бэшэ. Балканска пакт байха ёһотой гэжэ хүсэнэбди, зүгөөр мүнөө үедэ бии байгаа сэрэгэй организацинуудай, ондоогоор хэлэхэдэ, Атлантическа ба Варшавска пактнуудай үгы болгогдоһон лэ хойно Балканска пактын сэрэгэй тала үгы болохо байна.

Гурбан талаһаа үзүүлэгдэдэг туһаламжа гэдэг тухай үгынгөө түгэсхэлдэ Тито тогтон хэлэбэ. Гурбан талаһаа үзүүлэгдэдэг туһаламжа абаха талаар Югослави энэ жэлдэ онсо байдалда ороод байна. Юуб гэхэдэ, энэ туһаламжа болюулагдахань. Мүнөө жэлдэ гансахан Америка США-гэй конгрессээр баталагдаһанай ёһоор туһаламжа хүргэхэбди гэбэ. Бидэнэр Америкэһээ сэрэгэй туһаламжа абадаг байгаабди, абахашье байнабди. Гэхэтэй хамта һүүлэй үедэ энэ талаар арсалдаанууд гараа. Тэрээн тухай американска хэблэл ехээр бэшэдэг. Энээнэй урда тээ абаһан буу зэбсэгээ хайшан гэжэ хэрэглэжэ байһанаа шалгуулха дурагүй гэжэ маниие гэмнэнэ. Зүб лэ даа, бидэнэр буу зэбсэг абаабди, мүн энэ буу зэбсэгээ худалдана гүбди, али ондоо тээшэнь үгэнэ гүбди гэхэ мэтые шалгажа байха эрхэ тэдээндэ олгоһон байгаабди.

Мүнөө хүрэтэр эдэ бүгэдые дүүргэжэл байгаабди, харин тэдэнэр бүхы зэбсэгыемнай хинан шалгаха хүсэлтэй байна. Харин өөһэдынгөө буу зэбсэгээр зэбсэглэһэн сэрэгэй частьнуудые бидэнэр яашье шалгуулхагүйбди. Тэдэнэр саашадаа буу зэбсэг үгэнэ гү, али болино гү — яанаб, зүгөөр тэдэнние зоргоорнь табихагүйбди. Дураа хүрөө һаа, буу зэбсэг үгэхөө болижо байг лэ. Өөһэдынь дуран. Бидэнэр буу зэбсэг абаа һаа, урдынгаал хэлсээгээр абаха байнабди, харин ямаршье шэнэ хуулиин ёһоор хэлсээ баталжа, буу зэбсэг абахагүйбди, яахадааб гэхэдэ, манай эндэ тэдэнэй бэшэ, харин манай өөһэдымнай хуули ёһо бии.

Гэхэтэй хамта, бидэнэр туһаламжа абана гүбди, али үгы гү, зүгөөр абаа һаа, өөһэдынгөө зүбшөөжэ шадаха хэлсээгээр туһаламжа абаха байнабди. Экономическа туһаламжа манда хэрэгтэй, тиимэ туһаламжа абаа һаа, баярлахабди. Экономическа гү, али сэрэгэй туһаламжа абаа үгышье һаа, американска арадтай, юрэнхыдөө баруун зүгэй оронуудтай һүүлэй жэлнүүдтэ байһан харилсаамнай хубилхагүй. Манда туһаламжа үзүүлнэгүй гээд лэ гомодожо, буруу харахагүйбди. Туһаламжа хүргэхэ, хүргэхэгүйнь — тэдэнэй өөһэдынь хэрэг. Дайн болохогүй, тиимэһээ манда буу зэбсэг хэрэггүй гэжэ хэлэдэг дээрэһээмнай буу зэбсэг үгэхэгүй гэжэ тоолоо һаа, өөһэдынгөө аяар болог. Иигэжэл бидэ бодонобди. Гэбэшье, уласхоорондын харилсаануудта ехэхэн һуури эзэлдэг Югослави мэтын оронууд хэр хүсэтэй болохоб гэһэн асуудал ехэхэн удхатай байна. Баруун оронууд тушаа манай ябуулдаг политика хэзээдэшье хубилхагүй, бидэнэр Баруун зүгэйшье, Зүүн зүгэйшье оронуудаар һайн харилсаатай байха дуратайбди гэжэ би тусхайлан тэмдэглэнэб».

Польско Арадай Республика. Щецинскэ портдо пароходуудһаа ашаан буулгагдажа байна.

Польско Центральна фотоагентствын фото.

Залуушуулай бүхэдэлхэйн V фестиваль Варшавада нээгдэбэ

ВАРШАВА, августын 1. (ТАСС). Эб найрамдал ба хани барисаанай түлөө тэмсэхэ зорилгоор болохо залуушуулай болон студентнүүдэй бүхэдэлхэйн V фестивальда ерэһэн бүхы дэлхэйн залуу үетэнэй түлөөлэгшэдые үсэгэлдэр варшавынхид ехэ баяртайгаар, хүндэтэйгөөр угтаа.

Городой районуудай нэгэндэ Германска Демократическа Республикын ба Германска Федеральна Республикын 3 мянган делегадуудай уулзалга болоо. Немецкэ залуушуул нэгэдэмэл Германиин түлөөлэгшэд боложо фестиваль дээрэ түлөөлэгдэхэ байһан тухай декларацине тэдэнэр нэгэн дуугаар баталан абаа.

Мүнөөдэр үдэ багта Фестивальда хабаадагшад И. В. Сталинай нэрэмжэтэ Культурын ба наукын ордоной тон ехэ байшангай дэргэдэхи талмай дээрэ сугларха байна.

Һайндэрэйхеэр шэмэглэгдэһэн стадион дээрэ фестивалиин баярай нээлгын болоходо 70 мянган үлүүтэй хүн зон суглараа.

Польско хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин нэгэдэхи секретарь Б. Берут, Гүрэнэй соведэй түрүүлэгшэ А. Завадский, Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Ю. Циранкевич, Польшын маршал К. Рокоссовский, Польско Арадай Республикын гүрэнэй элитэ ехэ бусад ажал-ябуулагшад энэ баяр дээрэ байлсаа. СССР-һээ Польшодо байдаг посол П. К. Пономаренко, Варшавада байдаг дипломатическа түлөөлэлгын зургаануудые толгойлогшонор, харин гүрэнэй 600 гаран журналистнууд мүн лэ байлсаа.

Тэбхэр 16 часта хүгжэмэй аялга фестивальда хабаадагшадай парадай эхилһые мэдээсэнэ. Правительственна трибунын нүгөө талын гол тоннел соогуур тугуудые барижа ябагшад гаража ерэнэ. Фестивалиин эмблемые, Демократическа залуушуулай бүхэдэлхэйн федерациин ба Студентнүүдэй уласхоорондын союзай тугуудые тон олон тоото сэнхир хүхэ тугуудые тэдэнэр барижа ябаа. Тэдэнэй хойноһоо залуушуулай уласхоорондын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, Бүхэдэлхэйн фестивалиин уласхоорондын комитедэй гэшүүд ябажа гараа.

Жагсаалда хабаадагшад дуу дуулаа, хатар наада наадаа. «Эб найрамдал!», «Хани барисаан!», «Нэгэдэл!» гэһэн уряануудые нэгэн доро шангаар хашхаралдаа.

Баярай парадай дүүрэһэнэй һүүлээр залуушуулай Бүхэдэлхэйн 5 фестивалиин уласхоорондын комитедэй түрүүлэгшэ үгэ хэлэжэ, фестивальда хабаадагшадта хандаа.

Польско правительствын, польско бүхы арадай зүгһөө Польшын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Ю. Циранкевич фестивальда хабаадагшадые амаршалаа. Эб найрамдалай агуухэ хэрэгтэ залуушуул өөһэдынгөө ёһотойл туһа нэмэрние оруулха бэзэ гэжэ найдажа байһан тухайгаа тэрэ элишэлэн мэдүүлээ.

Тон олон гулабхаанууд огторгойдо ниидэн гарана. Трибуна дээрэ дахяад альга ташалган болоно. Фестивалиин уласхоорондын комитедэй түрүүлэгшэ Бруно Бернини эб найрамдалай ба хани барисаанай түлөө тэмсэхэ залуушуулай ба студентнүүдэй бүхэдэлхэйн фестивалие нээгдэһэн дээрэ соносхоно.

Дахяад хүгжэмэй аялга зэдэлнэ. Фестивалиин туг үндэр мачта дээрэ үргэгдөөд намилзана. Демократическа залуушуулай гимнын аялга зэдэлнэ. Тэрэние дэлхэйн арадуудай элдэб хэлэнүүд дээрэ дуулагдана. Стадион дээрэ польско залуушуулай түлөөлэгшэд сугларагшадта концерт харуулаа.

Советскэ хүдөө ажахын делегаци США-да ошоод байлга

ДЕ-МОЙН (Айова штат), июлиин 29. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** Айова штат соогуур аяншалгаяа үргэлжэлүүлхэ зуураа, советскэ хүдөө ажахын делегаци июлиин 27-до Элбайл Дресенэй фермэдэ хүрэжэ, газарай хүрьһэнэй үрэжэл багатай болохо ябадалтай тэмсэхын тулада абтажа байһан хэмжээнүүдтэй танилсаа.

Делегацие угтахын тулада эндэ сугларaад байһан 350 шахуу фермернүүд советскэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй түлөөлэгшэдые халуунаар амаршалаа.

Малажалай асуудалнуудаар һонирходог зарим делегадууд һүүлээрнь Сиу-Сити городто ошоһон байна.

Сиу-Сити городой хэдэн зуун хүн зон «Мартин» гэжэ отель соо советскэ айлшадые хүлеэгээ. Тэрэ отель соо городой худалдаа наймаанай палата советскэ айлшадай хүндэлэлдэ зорюулан обед үгэһэн байна.

«Сиу-Сити стокярдс» гэжэ компаниин мал шахадаг хашаае (энэ хадаа мал олоор худалдажа абаад, тэдэнние шахаад, дам саашань мяхан болгохын тулада худалдадаг юм) обедэй һүүлээр советскэ делегадууд хараһан байна. Тиигээд Айова штадай губернаторай тусгаарлан үгэһэн самолёдто һуугаад, Де-Мойндэ делегаци бусажа ерээ.

Июлиин 27-ной үдэшэ советскэ хүдөө ажахын делегацие толгойлогшо В. Мацкевич Де-Мойндэ уулзалга хээ. Айова штадай губернатор Хоу, штадай засагаархидай түлөөлэгшэд, Айова штадай хүдөө ажахын колледжын профессорнүүд ба һургагшанар, фермернүүд ба хэблэлэй түлөөлэгшэд уулзалга дээрэ байлсаа. Эндэ сугларагшадта «1954 оной Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэ» гэжэ фильм харуулагдаа. Городой хүн зон энэ фильмые ехээр һонирхоһон байна. Колледжын олон студентнүүд СССР-тэ ошожо ерэхые хүсэнэ, студенческэ делегацинуудые бэе бэедээ эльгээлсэхэ али бүхы арга боломжонуудые һайшаана гэжэ Айова штадай колледжын бүлэг студентнүүд В. Мацкевичтэ мэдээсээ.

КЛАРИНДА (Айова штат), июлиин 29. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** Айова штат соогуур аяншалгаяа советскэ хүдөө ажахын делегаци үргэлжэлүүлһээр. Июлиин 28-най үглөөгүүр советскэ бүлэг делегадууд В. Мацкевич түрүүтэйгээр «Пайонир Хай-Бред Корн компани» гэжэ фирмэдэ хүрөө. Энэ фи[...] Мойн шадарай Джонстон гэ[...] рин газарта байдаг юм. Энэ [...] нмагтал кукурузын гибриднэ[...] ургуулан абадаг юм. Фирмэ[...] соогоо эгээн томо фирмэнүүд[...] гэн болоно. Тэрэние амери[...] олониитын мэдээжэ ажал-яб[...] ша, хүдөө ажахын талаар [...] жэлтэ США-гэй вице-президе[...] дань байһан Генри Уоллес эз[...] һэн юм. Энэ фирмэ тахяагай[...] тэр һайжаруулха талаар хэһэ[...] дэлмэреэрээ мүн лэ мэдээжэ [...] хой.

Кукурузын гибриднэ үрэһэ[...] гуулха ба тахяагай үүлтэр[...] жаруулха талаар хэгдэжэ [...] хүдэлмэритэй советскэ айл[...] фирмын президент Джеймс [...] танилсуулаа. Энэ фирмэдэ [...] һэнэйнь түлөө советскэ деле[...] гэшүүдтэ Д.. Уоллес баясхалан[...] гөөд, фирмын хүдэлмэритэй [...] һайнаар танилсахын тулада [...] дэ дахин ерэхыень профессор[...] ловые урин һан байна.

Удаань делегациин бүлэг [...] Оснола город шадар байдаг [...] Маккомак гэгшын малажалай[...] мэдэ орожо хараа. Нүгөөдэ [...] гэшүүдынь Расф Лонгын ф[...] хүрэһэн байна. Хүршэ байдаг[...] сури штадай олон фермернүүд[...] гын фермэдэ ерэһэн байна. Эн[...] мэ хадалиг газарта байдаг ю[...] дын ташаланда кукуруза [...] аргые советскэ делегадууд ех[...] нирхоо.

Бедфорд городто хүрэхэдөө [...] лор округой хүдөө ажахын [...] гые хараһан байна. Тэрэ [...] дээрэ малай выставкэ эмхидхэ[...] байгаа. Эбэртэ бодо малай, [...] ажалай ба хонинной павильон[...] харахадань яармагые эрх[...] Миллер делегадуудтай хамта [...] саа. Яармаг хараһанайнгаа һ[...] В. Мацкевич һайнаар угтаһ[...] түлөө Миллертэ баясхалан х[...] Хүдөө ажахын бүхэсоюзна в[...] кын значок делегациин зүгһө[...] рээндэ барюулаа.

Павильонуудые хараһан[...] һүүлээр делегаци Клариндада[...] Хүдөө ажахын эрдэм дэлгэ[...] талаар тэндэхи бюрогой хүтэ[...] лэгшэд советскэ делегациин [...] лэлдэ зорюулан обед үгөө.

Делегаци хадаа Айова штат[...] гуур аяншалгаяа июлиин 29-дэ[...] гэээд, үдэшэлэн Омаха (Не[...] штат) орохоёо гараа.

Советскэ бүлэг артистнууд Пхеньянда ерээд б[...]

ПХЕНЬЯН, июлиин 30. (ТАСС). Советскэ искусствын бүлэг ажал-ябуулагшад мүнөөдэр Пхеньянда ерээ. Корейе Советскэ Армиин сүлөөлһөөр арбан жэлэй ой гүйсэһэнтэй дашарамдуулагдан үнгэргэгдэхээ байһан корейско-советскэ хани барисаанай һарада тэдэнэр хабаадаха юм. Бүлэг артистнуудай тоодо РСФСР-эй арадай артистка Н. Шпиллер, уласхоорондын конкурснуудай лауреат А. Горохов, Таджикска ССР-эй арадай артисткануудХ. Мавлянова, Ашура Насырова, Пятницкын нэрэмжэтэ ород [...] хоорой танцовальна группа [...] бусад оролсоно. Советскэ ис[...] вын ажал-ябуулагшадай гр[...] А. А. Пузин толгойлно.

КНДР-эй партийна ба гүрэ[...] тэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд[...] ниитын организацинуудай түл[...] шэд, корейскэ искусствын [...] ябуулагшад аэродром дээрэ [...] скэ артистнуудые угтаа. Со[...] арадай түлөөлэгшэдые КН[...] культурын ба пропагандын [...] рын орлогшо Тен Юр амарша[...]

Болгарида таряа хуряалга

СОФИ, июлиин 30. (ТАСС). Болгарида шэниисын ургаса хуряалга дүүрэжэ байна. Благоевградска, Плевненскэ Тырновскэ, Хасковска округуудта орооһо таряа хуряалга дүүргэгдээ. Старозагорска, Врачанска болон бусад округуудта хуряалгын хүдэлмэри дүүрэхэ дүтэлөө. Газар таряалангай министерствын мэдээнэй ёһоор ко[...] тивно-газар таряалангай ажа[...] ороо һо таряа хуряаха түсэбөө [...] лиин 28-да дүүргээ. Ороной [...] үүд таряа хуряаха түсэбөө 92[...] цент дүүргээ.

Редакторай о[...]
О. ГОМБО[...]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора — 46-32. заместителя редактора — 32-74. отв. секретаря —27-37. партийной жизни, сельского хозяйства— 47-59, пропаганды и переводов — 35-14. культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем — 24-74. корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32 Для междугородных переговоров — 16.

Н—00522. **Типография министерства культуры Бурят-Монгольской АССР.** Зак. № 4[...]